

KUDÜS

MUKADDES MİRAS

DİB
YAYINLARI

**T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI**

Genel Yayın No: **1929**
Halk Kitapları: **499**

Yayın Yönetmeni: **Doç. Dr. Fatih KURT**
Yayın Koordinatörü: **Bünyamin KAHRAMAN**
Editör: **Abdülbaki İŞCAN**
Tashih: **Zeynep Selin TERZİ**
Grafik & Tasarım: **Ahmet Hilmi ÇUHADAR**
Kapak Tasarım: **Abdülbaki İŞCAN**

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık
Zübeyde Hanım Mah. Sebze Bahçeleri Cad.
Arpacıoğlu İşhanı 95/1 İskitler Altındağ, Ankara
Tel: 0312 341 10 24

2. Baskı, Ankara 2021

ISBN: 978-625-7779-78-4
2021-06-Y-0003-1929
Sertifika No: 12930

Eser İnceleme Komisyonu Kararı: 14.12.2020/99

© Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Tel: (0 312) 295 72 93 - 94 Faks: (0 312) 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü

Tel: (0 312) 295 71 53 - 71 56 Faks: (0 312) 285 18 54

e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

KUDÜS

MUKADDES MİRAS

DİB
YAYINLARI

Mukaddes Miras Kudüs

Geçmiş ve gelecek arasında kurulan ebedi bağlantının en fazla belirginleştiği yer olan Kudüs, tevhit dinlerinin merkezi ve tüm semavi dinler için kutsal kabul edilmiştir. Kudüs, İslam'ın çağlar üstü hakikatlerini ve insanlığın ortak değerlerini temsil eden kutlu bir beldedir. Hz. Âdem'den beri peygamberlerin mirasıdır. Aynı zamanda Kudüs, çevresinin mübarek kılındığını bizzat Kur'an'ın beyan ettiği ve Müslümanlar nezdinde yolculuk yapmaya değer görülen üç mabetten biri olan Mescid-i Aksâ'yı bağrında taşıyan kadim bir şehirdir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) miraç yolculuğunun ilk durağı ve Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksâ'ya ev sahipliği yapması itibarıyla da mukaddestir. İnsanlık tarihi bakımından kutsal kabul edilmesi ve geçmişi, insanlığın başlangıcı ile anılan bir derinliğe sahip olması onu aynı zamanda tansiyonu oldukça yüksek bir hayatın merkezi hâline getirmiştir.

Oysa Kudüs'te, Müslümanların hâkimiyetinde asırlarca üç dinin mabetleri bir arada bulunmuş ve her dinin müntesipleri, özgürce ve hoşgörü içinde birlikte yaşamışlardır. Hiçbir ayırım gözetmeksizin bu mukaddes toprakları her türlü tehlikeye karşı korumak, halkının huzur ve güven içinde yaşamasını temin etmek Osmanlı'nın da bu topraklardaki yönetim anlayışı olmuştur.

Bugün ne yazık ki İslam coğrafyası hüznü ve gözyaşı içindedir. Filistin topraklarının işgaliyle başlayan süreçte Müslümanlar, işkencelere, katliamlara maruz kalmışlardır. Hak ve özgürlükleri ellerinden alınmıştır. Tüm imkânları gasp edilmiştir. Kur'an-ı Kerim ile kutsiyeti tescil edilen dostluk şehri Kudüs, çığıkları arşa dayanan bir yetim gibidir.

Elinizdeki kitap, bu çığılığı her vesile ile hissedilen bir yaklaşımın ürünü olarak hazırlandı. Mukaddes Miras Kudüs, İslam dünyasının en yakıcı meselesini, en mahcup yanını, Başkanlığımız süreli yayınlarından Diyanet Aylık Dergide konu ile ilgili yayımlanan yazılardan bir seçkiyle ifade etmeye, ortaya koymaya çalıştı.

Gayret bizden, tevfik Allah'tan.

KUDÜS

Prof. Dr. Ali ERBAŞ
Diyanet İşleri Başkanı

Yeryüzünün kadim şehirlerinden olması hasebiyle köklü bir mirasa sahip olan Kudüs, insanlığın tarihî serüvenine tanıklık eden evrensel bir değerdir. Hz. Âdem'den (a.s.) itibaren vahyin ortak adı olan İslam'ı tebliğ vazifesiyle görevlendirilen nice peygamberin hatırasını barındıran Kudüs, İslam'ın çağlar üstü hakikatlerini ve insanlığın ortak değerlerini temsil eden kutlu bir beldedir. Aynı zamanda Kudüs, Müslümanlar nezdinde her türlü meşakkatin göze alınarak yolculuk yapılmaya değer görüldüğü üç mabetten biri olarak tasvir edilen (Buhari, Enbiya, 8; Müslim, Mesâcid, 2) ve çevresinin mübarek kılındığını bizzat Kur'an'ın beyan ettiği (İsrâ, 17/1) Mescid-i Aksâ'yı bağrında taşıyan şehirdir. Bu meyanda, İsrâ ve Miraç mucizesinin yaşandığı bu şehir, yeryüzünden âlemlerin Rabbine açılan bir yolun ve göklerden dünyaya inen engin bir rahmetin şahididir. Mescid-i Harâm'dan sonra yeryüzünde inşa edilen ikinci mescit ve Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e (s.a.s.) kadar bütün peygamberlerin aynı anda bulunduğu yeryüzündeki tek kutsal mekân olan Mescid-i Aksâ, kökleri tarihin derinliklerine dayanan evrensel değerlerin sembolüdür.

Mukaddes oluşu Kur'an ile tescil ve tebcil edilen (Mâide, 5/21), Allah'ın "iyi ve güzel bir yer" (Yûnus, 10/93) olarak tanıttığı Kudüs, Müslümanlar için hakkı teslim edilen kutsal bir mirastır. Sözü edilen miras, nesilden nesile aktarılarak mütevatir bir anlayışa zemin hazırlamış, Müslümanlar da bu emanete titizlikle sahip çıkarak bu mübarek beldenin zihin ve gönüllerdeki yerini tahkim etmişlerdir. Ayrıca Peygamber Efendimiz, hicretten önce Kâbe'yi de önüne almak suretiyle Kudüs'e yönelerek namaz kılmış, Medine döneminde de kible Kâbe'ye çevrilineye kadar on altı veya on yedi ay bu uygulama devam etmiştir (Tirmizî, Tefsir, 3). Bu itibarla Kudüs, imana muvafık bir duruşun, sabitkadem bir istikamet ve muhabbete bağlı bir yönelişin sembolü olarak Müslümanların hayatında vazgeçilmesi asla mümkün olmayan bir yere sahip olmuştur.

Hız İbrahim'den Hz. Süleyman'a kadar birçok peygamberin tevhit ve hukuk mücadelesini yaptığı; Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlar tarafından kutsal addedilen Kudüs'te, Müslümanların hâkimiyetinde asırlar boyunca üç dinin mabetleri bir arada bulunmuş ve her dinin müntesipleri, özgürce ve hoşgörü içinde birlikte yaşamışlardır. Nitekim bugün insanlığı mahcup eden görüntülere sahne olan selam şehri Kudüs, 636 yılında Hz. Ömer (r.a.) tarafından Bizanslıların elinden alınıp İslam devletinin topraklarına dâhil edildiğinde, şehirdeki herkese mutlak din hürriyeti ve güven içinde yaşayacaklarına dair yazılı eman verilmiştir.

Müslümanlar tarafından idare edilirken emniyetin, sulh ve merhametin en güzel örneklerini, farklı din, dil, ırk ve mezheplerin bir arada uyum içerisinde yaşamasının en nadide tablolarını insanlığa takdim eden Kudüs, ne yazık ki Birinci Dünya Savaşı'nın ardından İslam coğrafyasının işgal edilmesiyle bu ideal vasfını kaybetmeye başlamıştır. Hâl böyleyken sömürgeleştirilen Filistin topraklarında, kadim değerlerle bağları kopartılmak istenircesine tarihî mekânlar tarumar edilmiş, yerli halkın tüm imkânlarına el konulmuş, çeşitli baskı ve uygulamalarla Araplar, şehri terk etmeye zorlanmıştır. Bu bilinçli istila politikalarıyla dünyanın değişik ülkelerinden -zaman zaman zorlama ve şantajlarla- Yahudiler, Filistin topraklarına taşınmaya başlamıştır. Böylece küçük alanlarda başlayan toprak istilasını, her geçen gün Yahudi nüfusun arttığı planlı bir işgale dönüşmüştür. Böylece Filistin topraklarının işgaliyle başlayan süreçte Müslümanlar; baskı, zulüm, işkence ve hatta katliama maruz kalmış, her türlü hak ve özgürlükten mahrum bırakılmış, tüm imkânları talan edilerek gasp edilmiştir. Neticede İslam coğrafyasının merkezinde bir avuç azınlık olarak inşa edilen ve uluslararası hukuku, ahlakı, diğer inançların kutsallarını hiçe sayan İsrail, dünyanın egemen güçlerinin desteğini arkasına almış ve vicdanları yaralayan bu uygulamalar karşısında ciddi bir uluslararası yaptırım ile karşılaşmamıştır.

Son bir asır boyunca yaşanan hadiseler, mutlak çözümün Müslümanların bütün ön yargılardan uzaklaşarak bir araya gelmeleriyle gerçekleşeceğini tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır. Zira İslam coğrafyasını hüznün ve gözyaşı diyarı hâline getirenler, ümmetin sorunlarını, zayıflığını ve parçalanmışlığını fırsata çevirerek bunca zulüm ve işkenceyi yapabilmektedir. Bu bağlamda öncelikle yapılması gereken, samimi yaklaşımlarla; bilgi, feraset ve vahdete dayalı çalışmalarla, öteleyici ve suçlayıcı bir tavır ve söylem içine girmeden, ümmetin ortak meselelerini

konuşup çözüm üretmek için mutlaka bir araya gelmektir. Aynı zamanda insanlığın ortak değerlerini temsil eden Kudüs için tüm insanlığı harekete geçirecek bir eylem ve söylem planı hazırlanmalıdır. Çünkü Kudüs'ü savunmak bir insanlık borcudur. Kudüs Müslümanların ve insanlığın önünde bir vicdan, hukuk ve ahlak sınavıdır. Kudüs'ün esaretini meşrulaştıracak her söylem, vicdana, tarih ve kültüre, varoluşa karşı işlenmiş bir insanlık suçudur.

Bu noktadan hareketle ifade edelim ki, Kudüs'ü İsrail'in başkenti yapmaya yönelik çalışmalar, fitne, kavga ve kaosu büyütmekten öteye geçmeyen beyhude bir çabadır. Zira Kudüs, ilelebet Filistin'in başkentidir ve öyle kalacaktır. Bu vesileyle, her türlü işgal ve zulme rağmen yıllardır Mescid-i Aksâ'nın muhafızlığını yapan Filistinli mazlum Müslümanların yanında olduğumuzu ve onlara her türlü desteği sunmaya devam edeceğimizi ifade ediyorum. Mescid-i Aksâ, Kudüs ve çevresinde yaşayan Müslümanlar başta olmak üzere bütün dünyada zulüm ve işkence gören kardeşlerimizin bir an önce huzur ve felaha ermelerini diliyor; Yüce Rabbimden, inayetini bizlerden esirgememesini niyaz ediyorum.

İSLAM MEDENİYETİNİN BAŞKENTLERİ: MEKKE, MEDİNE, KUDÜS...

Prof. Dr. Muammer ERBAŞ
DEÜ İlahiyat Fakültesi

Sosyal bir varlık olan insan, aynı zamanda mekânla kayıtlıdır. Buna göre her insanın önce içine sığınacak bir ocağa, ardından da üzerinde yaşayacak bir yurda ihtiyacı vardır. Bu noktada önemli olan husus, herhangi bir ocak veya yurt değil, bilakis Allah'ın rızasına uygun; yani İslam üzere tüten bir ocak ve yine içinde İslam üzere yaşanan bir yurt edinmektir: “De ki: “Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar. Katından bana yardımcı bir kuvvet ver.” (İsrâ 17/80)

Allah Teâlâ, insanoğlu için yeryüzünde ilk kutsal ocak olarak Kâbe'yi, yurt olarak da Mekke'yi belirlemiştir: “Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe'dir.” (Âl-i İmrân 3/96)

Mekke-i Mükerreme, Hz. İbrahim'le birlikte insanlık için tevhide; yani Allah'ın varlığı ve birliğine dayalı İslami yaşamın merkez üssü ilan edilmiştir. Nitekim Allah Teâlâ, Hz. İbrahim'den Mekke'de tevhid ocağı olan Kâbe'yi yeniden tütürmesini istemiş ve o da oğluyla birlikte bu kutsal görevi başarıyla yerine getirmiştir: “Hani İbrahim, İsmail ile birlikte evin (Kâbe'nin) temellerini yükseltiyor, ‘Ey Rabbimiz! Bizden kabul buyur! Şüphesiz sen hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin’ diyorlardı.” (Bakara, 2/127)

Tarih boyunca Peygamberler ve onların güzide dava arkadaşları, bu kutlu görev ve misyonun; yani gönderildikleri beldelerin İslamlaştırılmasının öncü akıncıları olmuşlardır. Onlar, İslam bayrağını sadece gönderildikleri beldeye değil, bilakis adım adım ulaşabildikleri her yere taşımaya gayret etmişlerdir. Zira Yüce Rabbimizin çağrısı, sadece Mekke'nin değil, yeryüzünün bütün yerleşim merkezlerinin asli hâline yani İslam'a geri döndürülmesi

doğrultusundadır. Çünkü Doğusu ve Batısıyla bütün yeryüzü Allah'a ait olup, her yerde daima onun adı yüceltilmelidir: “Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir.” (Bakara, 2/115)

Bu bağlamda üstlendikleri İslam davasını Hz. Âdem, Hz. Salih, Hz. İsmail, Hz. İlyas ve Hz. Muhammed Hicaz bölgesinde; Hz. İdris, Hz. İshak, Hz. Davud, Hz. Süleyman, Hz. Zekeriyya, Hz. Yahya ve Hz. İsa Filistin'de; Hz. Lut Ürdün'de; Hz. Hud Yemen'de; Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Şuayb, Hz. Musa ve Hz. Harun Mısır'da; Hz. Yunus Irak'ta; Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Eyyub ise Anadolu'da tebliğ edip yaymaya gayret etmişlerdir: “Andolsun, biz Nuh'u kavmine elçi gönderdik. Onlara: “Andolsun, biz Nûh'u kavmine peygamber olarak gönderdik. Onlara şöyle dedi: “Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım.” “...Su çekildi, iş bitirildi. Gemi de Cûdî'ye oturdu...” (Hûd, 11/25, 44)

Aradan asırlar geçmiş ve maalesef tevhidin sembolü olan Kâbe yeniden putlarla dolmuş ve Mekke İslam diyarı olmaktan çıkıp putperest bir cahiliye yurduna dönüşmüştür. Bunun üzerine Allah Teâlâ, son elçisi Hz. Muhammed Mustafa'yı (s.a.s.) görevlendirerek sönmeye yüz tutan Kâbe'deki tevhid nurunu tekrar parlatmasını ve onu başta Mekke olmak üzere ulaştığı bütün beldelere adım adım yaymasını emretmiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, bu hususa, şöyle işaret edilir: “Yemin ederim şu beldeye; Senin de içinde oturmakta olduğun o beldeye;” (Beled, 90/1-2)

Bu ayet-i kerimede özelde kastedilen, Hz. Peygamber ile onun içinde yaşadığı kutsal Mekke şehri, genelde kastedilen ise her bir Müslüman ile onun içinde ikamet ettiği her bir beldedir. Çünkü Müslüman, yeryüzünde Allah ve Resulü'nün şerefli temsilcisidir. Bu nedenle her Müslümanın yaşadığı yeri İslam; yani barış ve huzur diyarı hâline getirmeye çalışması, onun en temel görev ve sorumluluğudur: “Hani, Rabbin meleklere, ‘Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım’ demişti...” (Bakara, 2/30)

Bu bağlamda Medine, şehir olarak İslam'la daha önce şereflenme hususunda Mekke'den daha bahtiyar olmuştur. Zira Mekkeli müşrikler İslam'ı kabulde inat edip gecikince, Medine ehli bu yarışta öncülüğü ele geçirmiştir. Bunun ötesinde Medineli Müslümanlar, Mekkeli muhacir kardeşlerine kucak açarak “ensar” sıfatını almış, Kur'an'da kendilerinden övgüyle bahsedilmiş ve cennetle müjdelenmişlerdir: “Muhâcirlerin ve ensarın ilkleri ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O'ndan razıdırlar...” (Tevbe, 9/100)

Mekke ve Medine'den sonra İslam'ın bir diğer kutlu şehri, Müslümanların ilk kıblesi olan Kudüs'tür. Hz. Peygamber (s.a.s.), Kâbe putlarla dolu olduğundan ilk namazlarını ashabıyla birlikte içinde kutsal Süleyman Mabed'i bulunan Kudüs'e yönelerek kılmış, bunun ötesinde o, Rabbine en yakın makama ulaştığı Miraç yolculuğuna buradan başlamıştır: “Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir.” (İsrâ, 17/1)

Hz. Peygamber'in ömrü Kudüs'ü İslam'la şereflelendirmeye yetmemiştir. Fakat İslam sancağını Hz. Peygamber'den devralan ikinci halife Hz. Ömer (r.a.), daha 15/636 yılında kutsal Kudüs şehrini fethederek orayı Allah ve Resulü adına İslam'la şereflelendirmiştir. Birkaç yüzyıl sonra büyük lider ve komutan Selâhaddîn Eyyübî, Kudüs'ü eline düştüğü Haçlı işgalinden tekrar kurtararak ikinci Kudüs Fatihî ünvanını almıştır. O günden bu yana Hz. Süleyman'ın yurdu Kudüs, Müslümanlar için en önemli kutsal İslam başkentlerinden biri olagelmıştır: “Süleyman'ın emrine de onun isteğine göre, içinde bereketler yarattığımız yere doğru esmek üzere güçlü rüzgârı verdik...” (Enbiyâ, 21/81)

Fetih ruhu ashâb-ı kirâmî ve sonrasındaki Müslüman ecdadı, kısa sürede Doğu'da Azerbaycan ve Ermenistan sınırlarına, Batı'da İspanya'ya ve Viyana kapılarına ulaştırmıştır. Müslüman fatihler, Mısır'da, Yemen'de, Irak'ta, Suriye'de, İran'da, Hind'de, Anadolu'da, Afrika'da, Balkanlarda, Kafkaslarda, hatta Avrupa'da yaşayan yüzlerce-binlerce Arabı, Acemi, Türkü, Kürdü, Lazı, Çerkezi, Boşnağı... İslam'la tanıştırmak aşkına Bağdat'ı, Şam'ı, Kahire'yi, Tebriz'i, Buhara'yı, Semerkand'ı, Erzurum'u, Konya'yı, İstanbul'u, Bosna'yı, Kurtuba'yı ve daha nice beldeyi fethetmiş ve İslam Medeniyeti'nin sağlam birer kalesi hâline getirmişlerdir: “Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Fetih, 48/1)

Maalesef tarihi süreçte her biri İslam'ın sembolü olan bu kalelerden Endelüs, Bosna, vb. bir kısmı düşmüştü. Bugün ise, diğerleri büyük bir tehlike ve tehdit altında. Onlarca yıl İslam hilafetine başkentlik yapan Bağdat ve Şam, Müslümanların içine düştüğü mezhepçilik ve meşrepçilik nedeniyle bugün tanınmaz bir hâlde. Ve son olarak işgal altındaki Kudüs, bütünüyle elden gitmek üzere.

Bu durumda biz Müslümanlar, vakit çok geç olmadan kendimize gelerek üzerimize serpilene ölü toprağından silkinip yeniden bir araya gelmeli ve ecdadımızın bizlere teslim ettiği İslam sancağını yaşadığımız bütün

beldelerde ait olduğu yuce arşa doğru yeniden yükseltmeliyiz: “Oysa büyük arşın sahibi olan Allah’tan başka tanrı yoktur.” (Neml, 27/26)

MÜSLÜMANLARIN İLK KIBLESİ MESCİD-İ AKSÂ VE MÜBAREK ŞEHİR KUDÜS

Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA

Tevhid inancının önderleri olan Peygamberlerin yoğun olarak Allah'ın dinini insanlara tebliğ ettikleri kutsal bir mekân olan Kudüs tarih boyunca birçok devlet ve milletin ilgi odağı hâline gelmiştir. Tarihte farklı isimlerle anılan şehrin en çok bilinen ve en çok kullanılan isimleri Asuriler zamanında Urusilimmu, Ursalimmu şeklinde bilinir. İbraniler tarafından ise Yruşim veya Yeruşalayim yahut Yerûşalem adıyla isimlendirilmiştir. Grekler, kutsal şehir anlamında Heirosolyma; Latinler ise Jerusalem diye isimlendirmişler ve bu isim bütün Batı dillerinde bu veya buna yakın bir telaffuzla anılmıştır.

Yeruşalayim ismi kutsal ve esenlik yurdu olarak Arapçaya çevrilince Tevrat'ın Arapça metinlerinde Darusselam diye çevrilmiştir. Hatta tam anlamıyla esenlik ve barış şehri anlamında da Medinetu's-selam diye isimlendirilmiştir.

Kutsal belde, kutsal şehir şeklinde vasıflandırılan bu mübarek belde “Doğruluk Şehri, Allah'ın Şehri, Barış Şehri, İnananların Şehri” şeklinde de isimlendirilmiştir. İslam tarihi kaynaklarına bakıldığında ise hemen hemen aynı anlama gelen kutsal şehir, bereket yurdu, mukaddes mekân anlamında “Kuds” adı verilmiş veya kutsal ev anlamında “Beytulmakdis/Beytulmukaddes şeklinde isimlendirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim: “Kutsal Toprak “anlamında “el-Ardu'l-mukaddese” şeklinde geçmektedir (Mâide, 5/21). Kaynaklarımızın bir kısmında da Mescid-i Aksâ için “Kudüs'teki el-Beytü'l-Mukaddes” diye kaydedilmektedir.

Bu şehrin ve içindeki kutsal mekânların kutsallığı Allah tarafından belirlendiğine göre Allah'ın indirdiği hükümler ve şeriatların hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi de yine vahiy gereğidir. Mübarek şehir Kudüs imar edildiği günden beri Şam diyarının merkezi ve başkenti olagelmıştır. Hz. İbrahim ve Hz. Lut'u (a.s.) Filistin bölgesine gelip

yerleşmelerinden beri bu bölgenin tümü mübarek kabul edilmiştir, “Onu da Lut’u da kurtarıp herkes için bereketli kıldığımız yere ulaştırdık.” (Enbiyâ, 21/71). Bereketli kılınan bu bölgenin mübarek olarak kabul edilmesinin nedeni Cenab-ı Allah’ın hikmetiyle meyve ve sebzelerle bereketlendirilmiş olduğundan bereketli anlamında mübarek veya burada çok peygamber gelip geçtiği ve burada vefat edip defnedildiği için mübarek kılındığı ifade edilmektedir.

Yine Kur’an-ı Kerim’de bu kutsal mabed için “etrafi bereketli kılınmış meşid” diye isimlendirilerek el-Mescidu’l-Aksâ adı verilmiştir.

Cenab-ı Allah Mescid-i Aksâ’dan söz ederken etrafının mübarek kılındığını ifade etmiş olması son derece manidardır. “Bir gece, kendisine bazı âyetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ’ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir.” (İsrâ, 17/1).

Yeryüzünde Mescid-i Harâm’dan sonra ikinci meşidin Mescid-i Aksâ olduğu Hz. Peygamber’den (s.a.s.) gelen hadislerle anlatılmaktadır. Hz. İbrahim’e (a.s.), Hz. İsa’ya (a.s.) gelinceye kadar bir çok peygamber bu bölgeden gelip geçtiği ve tevhid inancının sembolü Mescid-i Aksâ’nın burada bulunmasından dolayı etrafı mübarek kılınmış bir bölgedir. Bunun yanında yeryüzüne salih kulların mirasçı olabileceğini Cenab-ı Allah hükme bağlamış ve bu durum âdeta bir sünnetullah olmuştur.

“Vaktiyle Rabbi İbrahim’i bazı sözlerle sınavı da İbrahim onları eksiksiz yerine getirince, “Ben seni insanlara önder yapacağım.” buyurmuştu. İbrahim, “soyumdan da” deyince Rabbi, “Vaadim zalimleri kapsamaz.” buyurdu.” (Bakara, 2/124). Yani zalimleri asla önder kılmam buyurmuştu Cenab-ı Allah. Bu ayetin ve “Andolsun zikirten sonra Zebûr’da da, Yeryüzü iyi kullarıma kalacaktır.” diye yazmıştık.” (Enbiyâ, 21/105) ayetinin hükmüne göre bu kutsal mekânlar yukarıda yönetimlerinin ilkelerini verdiğimiz adil yöneticilerin yönetiminde olabilir.

Kudüs’e gelince Hz. Peygamber İsrâ ve Miraç mucizesinin burada gerçekleşmesinden dolayı bölgenin kutsiyetini ifade buyurarak Mescid-i Aksâ’nın İslam dini nazarında kutsal bir mekân olduğunu ilan etmiş ve Mekke ile Medine’nin yanında üçüncü kutsal belde olarak bu şehirden söz etmiştir.

Hz. Peygamber “Ziyaretler ancak üç mekâna yapılır. Mekke’deki Mescid-i Harâm’a, Medine’deki benim bu meşidime ve Kudüs’teki Mescid-i Aksâ’ya” Resulullah’ın bu hadisi ile bu üç belde İslam’da kutsal ilan edilmiş ve bunların dışında kutsiyeti olan başka bir dördüncü şehirden söz

edilmemiştir. Ancak Şam ve İstanbul hadislerde zikredilmekle bir bakıma kutsiyetlerine işaret edilmiştir.

İslam'ın Mekke'de ilk tebliğ edildiği günlerde bu dinin en önemli bir ibadeti olan namazın Mescid-i Aksâ'ya yönelerek kılınmasıyla İslam'ın ilk kıblesi hâline gelen bu kadim Kudüs şehrinin önemi gayet açıktır. Müslümanlar bu ilk kıblenin kutsiyetini idrak ederek tarih boyunca buraya sahip çıkılması gerektiğinin bilinciyle hareket ederek bu mukaddes beldeyi hep korumanın ve tevhit inancının bayrağı altında bulunması gerektiğinin inancı içinde olmuşlardır. Kudüs ebediyen İslam'ın ilk kıblesi olma özelliğini koruyacak ve Müslümanlar buraya sahip olmak zorunda olduklarını hep idrak edecek ve bu beldenin haçlı veya Yahudiler tarafından işgal edilmesi hâlinde tarihte olduğu gibi mutlaka kurtarılmasının gereğine inanarak çalışacaklardır.

Aslında Kudüs Yahudilerin değil, Hz. Âdem'den beri gelen tevhidin temsilcisi peygamberlerin mirasıdır. Bu miras nesilden nesile Allah'a itaat eden salih kullara devredilmiş ve onlar buna sahip olmuşlardır.

Yahudilerin bu topraklara Hz. Musa zamanında sahip çıkmayıp “Git sen ve Rabbin savaşınız.” diyerek bu kutsal mekânları korumaya yanaşmamalarının sonucu ellerinden alınmış, hatta bu fırsat ellerine birkaç kez geçmesine rağmen aynı isyan ve korkaklığı gösterdiklerinden dolayı artık bu mescit ve çevresi hakkında hiçbir sahiplik iddiasında bulunamayacaklarını Cenab-ı Allah onlara defalarca bildirmiştir. Buna rağmen çağımızda dünyayı fesada boğarak Filistin'i işgal edip bunca insanın kanına girmeleri, boşuna günah çıkartma gayret ve iki yüzlülüklerinden başka bir şey değildir.

Bunun için Cenab-ı Allah salih bir kulu ve habibi olan son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.s.) bu kutsal mekânı teslim etmek ve kıyamete kadar onun ve ümmetinin elinde kalmak üzere onu İsrâ ve Miraç için oraya alıp götürmüştür. İsrâ olayında bir devr-i teslim merasimi vardır. Cenab-ı Allah, İsrâ ve Miraç gecesinde bu mekânı bütün peygamberlerin ruhlarının şahitliğiyle Resulullah'a (s.a.s.) teslim etmiş o da bu mübarek şehri ümmetine bir miras olarak devretmiştir. Burada Cenab-ı Allah'ın bu devir ve teslimden sonra bu mukaddes şehir ve mescidi, Peygamberlerini katleden ve yeryüzünü fesada boğan bir milletin elinden alarak Resulullah'a teslim ettiği gayet açıktır.

İşte bundan dolayı biz Müslümanlar Hz. Peygamber'in İsrâ ve Miraç mekânı olarak buraya büyük bir kutsiyet izafe edip inancımız gereği olarak buranın ebedi kutsiyetine inanırız.

Bu mübarek şehir Kudüs, bizlere ve tarih boyunca kıyamete kadar tüm Müslümanlara ve ümmete Hz. Ömer'in yadigârı ve emaneti olarak kalacaktır.

Hz. Peygamber'in 23 yıllık peygamberlik müddetinin ve 23 yıllık namazlarının 14 yılını ona doğru yönelerek kıldığı mukaddes mekân, etrafı mübarek kılınmış mescit ve kutsal şehir Kudüs'ün işgal altında olması bütün ümmet için bir züldür. Tarihte zaman zaman haçlılar veya Yahudiler tarafından işgal edilmişse de, bu bölge kısa aralıklarla işgal altında kalmış ve Müslümanlar bu beldeyi kurtarmanın yolunu aramış ve nihayetinde kurtarmışlardır. Haçlılar büyük ordular hâlinde Filistin'e saldırıp bir asra yakın bir müddet buraya yerleşmiş ancak orada ebediyen kalacaklarını hiçbir Müslüman kabullenmemiştir. Bu belde ve bölge ebediyen İslam toprağı olmuş ve olmaya devam edecektir.

Böylece kutsal mekânlara salih kullar sahiplenirse kutsallıklarına paralel olarak korunurlar. Temennimiz İslam dünyasındaki uyanış ve direniş hareketlerinin gittikçe güç kazanması bu kutsal mekânların tekrar Allah'ın kendilerinden razı olduğu salih kulların eline geçmesidir. Bunun da ilk işaretlerinin görülmeye başlanmış olması bu ümidi daha da arttırmaktadır. İslam dünyasında gittikçe güçlenen Müslümanlar bir gün mutlaka işgal altındaki bu toprakları kurtaracak ve yeniden salih kimseler ve mü'minler yeryüzüne mirasçı olacaklardır.

MÜMİNİN SINAV KAĞIDI: KUDÜS

Dr. Nermin TAYLAN

*Tarihin içine sığmayan
Tüm coğrafyaların ötesinde
Masivanın kandili
Gökkubenin asumanı çınlatan ahdi
Şimdilerde ise Ümmet-i Muhammed'in gözyaşı*

Birçok kutsala ev sahipliği yapmış, tevhid dinlerinin merkezi olmuş, İslam'a bakıldığında miracın ilk basamağı, Hristiyanlığın çıkış ve tebliğ yeri, Yahudilikte Davut Peygamber'in bin yıl önce gönlüne ve ömrüne düşen şehir. Süleyman Peygamber'in başkenti, Hz. Zekeriya'nın çilesi, Hz. Meryem'in ıgılığı, Hz. Yahya'nın hüznü ve elbette Hz. Ömer'in adalet anahtarı..

Selâhaddîn'in göz bebeğı, Yavuz'un duası, Kanuni'nin hayratı, Selim'in infakı, II. Abdülhamid'in çiniyle işlenmiş Kur'an aşkı.

Kudüs ki; Hürrem Sultan'ın asırları aşan şefkat eli...

Bilindiğı üzere Yahudiler Hz. Musa'nın arkasında Mısır'dan çıkmış önce Ürdün'e oradan da Kudüs'e birkaç km uzaklıkta olan Nebi Dağı civarına ulaşmıştı. Hz. Musa, Hz. Yûşa ve Talut'un hükümdarlığı döneminde, babasının ordusunda bir asker olan Davut'un iri cüsseli, güçlü-kuvvetli, herkesin karşısında korkup titrediğı Kudüs lideri Golyat'ı attığı bir taş ile yere düşürmesi ve bizzat Golyat'ın kılıcı ile yenilmez görülen Golyat'ı öldürmesiyle Kudüs Yahudilerce fethedilmiştir. Böylece Davut Peygamber, MÖ 1003 yılında babası Talut'un ölümüyle kral seçilir ve Hebron'da (el-Halil) krallığı başlamış olur.

Hz. Davut yedi yıl Hebron (El-Halil) kentinde, 33 yıl da Kudüs'te krallık yapar. Kral Davut'un ölümüyle Yahudilerin başına oğul Süleyman geçer. Hz. Süleyman'ın Kudüs'teki 40 yıllık krallığı sırasında buraya uzunluğu 25, genişliği 9 ve yüksekliği 13 metre olan Süleyman mabedini inşa eder.

Süleyman vefat edince Kudüs 587 yılına kadar Yahudiliğin başkenti ünvanını korur fakat MÖ 587 yılında Babilonya Kralı Buhtun Nasr Kudüs'ü alır, Süleyman mabedini yıkar. Şehri talan edip Yahudilerin büyük kısmını kılıçtan geçirir. Kalan 40.000 Yahudiyi de Babilonya'ya sürgüne götürür. Yahudilerin sürgüne götürülmesi ve Kudüs'ün yakılıp yıkılması gibi olaylardan sonra Yahudilerin bağımsızlığı artık bitmiş olur.

MÖ 142 yılında tekrar bağımsızlıklarını kazanıncaya kadar geçen sürede Yahudiler Babillerin, Perslerin, Makedonya Kralı Büyük İskender'in, Mısır Pilolama ailesinin, Grekselefkosların ve Evkitler gibi birçok milletin hâkimiyeti altında yaşarlar.

MÖ 538 yılında Kudüs'e dönmelerine izin verilip 142 yılında Haşmanaim Sülalesi sayesinde kazandıkları bağımsızlıkları ise MÖ 63 yılında Roma İmparatorluğu tarafından sonlandırılır. MS 70 yılında Titus Roma ordusuyla bölgeye gelir, şehri yakıp yıkar. Kudüs'ü kan gölüne çevirip tarihte görülmemiş derecede büyük bir zulüm uygular. Dönemin yazarları Titus'un katliamını anlatırken "insan cesetlerinden dolayı şehirde dolaşmanın mümkün olmadığını, Süleyman Mabedi civarında atların üzengilerine kadar ceset ve kanla dolu olduğunu" kaleme almışlardır.

Titus'un yaşattığı bu acı olaydan sonra ise Kimon Barkofya isimli bir Yahudi önderliğinde Kudüs Yahudilerinin ayaklanmasıyla Roma İmparatoru Hadriyanus bizzat şehre gelerek Mesih iddiasında bulunan isyancıbaşı Kimon Barkofya'yı öldürüp şehri âdeta insan mezbahanesine çevirir. 132-135 yılları arasında yaşanan olaylarda Hadriyanus'un emri ile şehirde taş üzerinde taş bırakılmaz. Süleyman Mabedini temellerine kadar söktürür ve bugün Kubbetü'l-Sahr'ın bulunduğu Muallak Kayası'nın üzerine putperestlik inancının kutsalı Jupiter adına bir Pagan tapınağı yaptırır. MS 380 yılında Roma Hristiyanlığı kabul ettiğinde bu tapınak yıkılır ancak yerine hiçbir şey inşa edilmez. Süleyman tapınağı yeniden yapılmaz çünkü Hristiyanlar Yahudileri o bölgeye sokmaz.

Nihayet 633 yılında Hz Ömer'in Kudüs'ün anahtarını bizzat Patrik Sophronius'un elinden almasıyla Kudüs'te İslam hâkimiyeti başlamış olur. Hz. Ömer'in bölgede yaşayanlara gösterdiği adalet ve hoşgörü bölge insanına asırlar sonra biraz olsun huzur ortamı sağlar. Verdiği emanname ve kiliselerine gösterdiği saygı nice gayrimüslimin Müslüman olmasıyla neticelenir. Emevi, Abbasi, Karmati, Fatımi, Selçukluların döneminde zaman zaman kargaşa çıkmış olsa da büyük ölçüde sükûn ortamı yaşayan Kudüs, bu kez 1099 yılında bir haçlı seferiyle sarsılır ve haçlıların bölgeye hakim

olması neticesinde Müslüman ve Yahudilerin feryadı tabir yerinde ise şayet “asumana” ulaşır.

1187 yılında Eyyûbî Hükümdarı Selâhaddîn Eyyûbî'nin Hittin Savaşı ile yeniden Müslümanların eline geçen Kudüs, bu tarihten sonra nihayet 1517 yılında artık Osmanlı hakimiyetine giriyor ve tarihte gördüğü zulümleri unutturmak istercesine hemen hemen tüm Osmanlı padişahları ve dahi bazı valide sultanlar bölgeyi imar etmeyi vazife biliyorlardı.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kudüs'ü anlatırken;

“Mescid-i Aksâ'ya 800 kişi hizmet etmektedir. Bu muazzam teşkilatı, Osmanlı Devleti'nin servetini sağlamış. Dört mezhebin birer hatibi ve imamı vardır. Elli müezzini bulunur. Sair hizmet erbabını ona göre kıyas ediniz.” diyordu.

Osmanlı Dönemi'ndeki Kudüs Varlığı;

1517 yılında Kudüs'e hakim olan Osmanlı bölgeyi tam 401 yıl idaresi altında barış ve huzur içerisinde tutmayı bilmiştir. Bilindiği üzere Yavuz Sultan Selim Mercidabık Savaşı'nda Memlûk'leri yendikten sonra tüm Şam bölgesini Osmanlı topraklarına katmış ve birkaç gün sonra Kudüs şehrine gelerek Mescid-i Aksâ ve diğer mukaddesatı ziyaret etmiştir. Kudüs'e girdiğinde Rum Patriği Atali'ye Hz. Ömer dönemindeki uygulamaların devam edileceği, kilise ve manastırlarında ol-üslûp üzere ayinlerini yapabileceklerine dair bir emanname vermiştir. (BOA. A. DVN. KLS.d 08/7)

Yavuz Sultan Selim'den sonra tahta geçen Kanuni Sultan Süleyman, 1542 yılında evvela şehrin surlarını yeniletti. Ağlama Duvarı ismiyle anılan duvarı imar edip, Yahudilerden gelen talep üzerine onların harem dışında kalan duvarda ağlamalarına müsaade etti. Kudüs Kalesi'ni büyük ölçüde onardı. 18 çeşme yaptırıp, Kubbetü's Sahra'nın yer döşemesini, Mescid-i Aksâ'nın surlarını ve kapılarını yenilettirdi.

Hz. Meryem kapısını açtı, Silsile kubbesinin fayanslarını yenilettirdi ve Bab-ı Zehebi kapısını da kapattırdı. Vakıf bilgilerinden anlaşıldığı üzere Kanuni Sultan Süleyman'ın Kudüs'e 40 milyon akçe, bugünkü rayiçle yaklaşık 1 trilyon 500 milyar lira vakfederek burayı bayındır kılmıştır. Kanuni ile birlikte eşi Hürrem Sultan da buraya bir imarethane yaptırmış ve her gün 999 fakirin karnı doyurulmuştur. Hürrem Sultan'ın bu asırları aşan merhameti hâlâ devam etmekte, 450 yıl önce yaptırdığı imarethane her gün fakir fukara, garip gurabaya yemek vermektedir.

Kanuni Sultan Süleyman Kudüs'e öyle değer veriyordu ki; oranın temizliğiyle alakalı bazı sıkıntıları öğrendiğinde derhâl bir ferman gönderiyor ve bizzat kendi lisanı ile şöyle diyordu: *Kudüs-i Şerîf beyine ve kadısına hüküm ki: Molla Siyami gelip haber verdi ki; Kudüs-i Şerif'te bulunan Mescid-i Aksâ, Sahratullah-ı Müşerref (Kubbetü's-Sahra) ve Hz. İsa'nın Kabri gibi kutsal mekânlara ibadet ve ziyaret için gelen bazı kadınlar o mekânları kirletip, edebe aykırı davranıyorlarmış. Bu haber üzerine buyurdum ki; Emrim oraya vardıktan sonra bu gibi davranışlara kesinlikle izin vermeyin. Şayet bunun aksini duyarsam bilirsiniz ki görevden alınmakla kalmazsınız. Sen ki kadısın bu emrimi sicile kaydet ki senden sonra gelen kadılar da bu emrime uysunlar.* (BOA. A.DVNS. MHM. d. 5/191)

687 yılında Emevi Halifesi Abdülmelik bin Mervan tarafından Peygamberimizin Miraca yükseldiği kaya üzerine Mısır'dan alınan vergilerle yaptırılan Kubbetü's-Sahra'yı Kanuni Sultan Süleyman 1546 yılında büyük ölçüde restore etmiş ve dış cephesini çini ve mermerle kaplatmıştır. Yine Kanuni döneminin Kudüs valisi olan Kasım Paşa 1525 yılında avluya bir şadırvan yaptırmıştır. Bu şadırvanın suyu da yine bir Osmanlı eseri olan sultan havuzundan sağlanmaktadır.

18. yy. sonunda Napolyon Gazze, Yafa ve Ramla şehirlerini işgal etmiş ve Akka valisi Cezzar Ahmet Paşa'ya para teklif ederek kaleyi teslim etmesini istemişti. Cezzar Ahmet Paşa ise Napolyon'a cevap dahi vermeye tenezzül etmeden taaruza geçmiş ve Napolyon'u ebediyen geri püskürtmeyi başarmıştı. Kudüs bundan sonra 1820 yılında Şam eyaletine bağlandı. 1831 de Mısır Prensi İbrahim Paşa Kudüs ve Şam bölgesini işgal etti ancak Osmanlı 1841 yılında bölgeye yeniden hakim oldu.

Osmanlı tahtına geçtikten sonra Kudüs'te hakimiyeti yeniden sağlayan Sultan Abdülmecid 20.000 altın harcayarak Mescid-i Aksâ'yı restore ettirdi. Bu dönemde Kudüs'ün nüfusu artmış, 1858 yılında insanlar Kudüs surları dışına yerleşmeye başlamıştır.

Sultan Abdülaziz döneminde 1867 tarihinde, Kudüs çok gelişmeye başladı ve birçok yol ve çarşı inşa edildi. (Kudüs-Yafa ve Kudüs-Nablüs şehri arasındaki yol) Kudüs'ün yolları mermerlerle döşendi. Mermer döşemelerin bazıları günümüze kadar ulaşmıştır. Sultan Abdülaziz 30.000 altın harcayarak Mescid-i Aksâ'nın restoresini yaptırdı. Umeri Camii'ni inşa ettirdi.

Sultan II. Abdülhamid Kubbetü's-Sahra'nın dış cephesine çinilerle Yasin-i Şerif yazdırdı. Zeminini İran halılarıyla döşettirdi. Şimdi Mescid-i Aksâ'nın içinde duran büyük avizeyi Kubbetü's-Sahra'nın içerisine, Muallak Taşı'nın üzerine doğru astırdı. 1892'de Kudüs-Yafa şehri arasında tren yolu inşa edildi 1909 yılında El-Halil kapısının yanına büyük kale inşa edildi ve yanına çeşme yaptırıldı.

Bu ve daha sayamadığımız pek çok hizmet, tazim ve hürmet ile Kudüs şehri Osmanlı hakimiyetinde olduğu 401 yıl boyunca barış ve huzur içinde yönetildi. Fakat 9 Aralık 1917 yılına gelindiğinde 401 yıllık adaletli bir yönetim artık nihayete ermiş ve cephelerdeki mağlubiyet Filistin'de sonun başlangıcı olmuştu. Filistin ve Sina cephesi mağlubiyeti Osmanlı'yı derinden yaralamış ve 5200 Mehmetçik bu bölgede toprağın kara bağına düşmüştü.

9 Aralık 1917 günü Kudüs'ün yönetimi Osmanlı idaresinden çıkarak İngiliz mandasına geçti ve 1948 tarihinde İsrail Devleti Batı Kudüs'te kuruldu. 1967 tarihinde İsrail Kudüs'ün tamamını işgal etti. Sonrası malum zulüm, acı, işkence ve gözyaşı yüzyıldır o topraklarda hiç dinmiyor.

Tarihî geçmişine baktığımızda her vakit insanlıktan nasibini almamışcasına birbirlerine yaşama hakkı tanımayan Yahudi ve Hristiyanlar, Müslümanların idaresi altında kazandıkları hakları şimdilerde unutmuş. Hz. Davut'un elinde zorbaya karşı atılan sapan taşı şimdi Filistinli çocukların ellerinde. Zorbalar ise tıpkı Golyat gibi zırha bürünmüş vaziyette.

Süleyman devletini tekrar kurmak isteyen ve bu uğurda her yolu kendilerine kutsal bilen siyonistler, yeryüzünü tüm diğer din mensuplarından temizleyip cennetin krallığını yaşamak isteyen evanjelistler, Kudüs'e hakim olma gayesi ile dünyayı kan gölüne çevirmeye devam ediyor. Tüm bu zulme karşı duran tek devlet ise yine Türkiye. Çünkü bizler biliyoruz ki "Kudüs düşerse, İstanbul düşer".

Unutmamak gerekir; 1099'da Kudüs'e girdiler, 1204 yılında İstanbul'a girdiler. 1917 yılında Kudüs'ü aldılar, 1918 yılında İstanbul'u işgal ettiler. 1917'de Kudüs'e giren İngiliz Orduları Kumandanı General Allembi iki gün geçmeden Şam'daki Selâhaddîn Eyyübî'nin türbesinde sandukasını tekmeliyor ve "Kalk Selâhaddîn biz geldik." diyordu, 1920'de İzmir'i işgal eden Yunan orduları komutanı Venizelos'un oğlu Sofokles Osman Gazi'nin türbesine gidiyor, sandukasını tekmeliyor ve "Kalk ey koca sarıklı seni yenmeye geldim." diye bağıyordu.

Hasılı-kelam; tarihî gerçekler ortada. Haçlı ordusu ile siyonistlerin oyunları gün gibi bedihi. Mekke ve Medine İslam'ın nasıl ruhu ise Kudüs ve

İstanbul'da damarında dolaşan kanıdır. Kudüs düşerse İstanbul düşer. Ümmet sendeler, yetim kalır. Bu hep böyle bilinmeli ve Kudüs'e her dem sahip çıkılmalı.

Duam odur ki; dinsin artık İsa'nın bitmeyen elem yolu, kesilsin Meryem'in gökkubbeyi ağlatan acı çığılığı, Zekeriya'nın feryadı sürûra gark olsun. Asumanı inletsin Ömer'in adalet nameleri, Musa'nın hedefi yeniden Kudüs olsun, Golyat'a galip gelsin yine Davut.

Ve Miracın ilk basamağı merdiven olsun Ümmet-i Muhammed'in baki huzuruna..

KUDÜS'TE OSMANLI İZLERİ

Dr. Erdal KILIÇ

Kutsal Mescid-i Aksâ'yı ve Kubbetü's-sahra'yı Osmanlılar onarmış ve çevresine sağlam bir kale yapmışlardır. Bunun yanı sıra oranın etrafındaki medreseleri, zaviyeleri, tekkeleri, çarşıları ve hanları da tamir etmişlerdir.

Her karış toprağında Osmanlı izi taşıyan Kudüs'te tüm insanlığın adalet numunesi olan Osmanlı fotoğrafını görmek mümkündür.

Kutsal sorumluluk

Osmanlı tarihçisi Âşıkpaşazade'nin kayıtlarında henüz Osmanlı egemenliğinde değilken dahi Haremeyn ile Kudüs ve Halilürrahman'a II. Murat'ın her yıl 3500 filoriyi (Cenova altını) yardım ve hizmetlerin karşılanması için gönderdiği haberi yer almaktadır.

Bir bölgeyi fetheden Osmanlının bölgede asayiş ve huzuru sağladıktan sonra ilk hedefi bölgenin kalkındırılması çalışmaları olmuştur. Bu meyanda 1517'de Hicaz'ın ardından Kudüs ve çevresinin Osmanlı idaresine girmesiyle siyasal ve sosyal anlamda başlayan Osmanlı hâkimiyeti Kudüs'ün asayişinin sağlanması ve kalkınması ciddi manada etkisini göstermiştir. Bu bağlamda Kudüs'e yönelik ihsan ve iyilikleri bakımından Osmanlılar kendilerinden önceki Abbasi, Eyyübî ve Memlüklü İslam devletlerini dahi geride bırakmışlardır.

Günümüzde en güzelleri Yafa ve Gazze belediye binaları olarak kullanılan ve Filistin'in genelinde hâlen ayakta duran camilerin ve belediye binalarının çoğu Osmanlılar tarafından inşa edilmişlerdir. Hatta Akka bölgesindeki su kanalları, su yolları, hanları, köprüleri, zaviyeleri ve benzeri eserleri görmezlikten gelmek imkânsızdır.

Osmanlılar bütün Filistin şehirlerindeki ve özellikle el-Halil kentindeki kutsal yerlere ayrı bir önem vermişlerdir. Türklerin Kudüs olarak adlandırdıkları Beytü'l-Makdis'in ise ayrı bir yeri olmuş ve gösterilen özenden en büyük payı burası almıştır. Kutsal Mescid-i Aksâ'yı ve Kubbetü's-sahra'yı Osmanlılar onarmış ve çevresine sağlam bir kale

yapmışlardır. Bunun yanı sıra oranın etrafındaki medreseleri, zaviyeleri, tekkeleri, çarşıları ve hanları da tamir etmişlerdir.

Kudüs'e yönelik her türlü hizmetinde öncelikli niyeti, İslam dininin mukaddes kabul edilen topraklarını her türlü tehlikeye karşı korumak, Kudüs halkının huzur ve güven içinde yaşamasını temin edip onlara ihsanlarda bulunarak Allah'ın rızasını kazanmak olan Osmanlılar bu topraklardaki hâkimiyeti boyunca ırk, dil ve din ayrımı gözetmeksizin adaletli bir yönetim izlemişlerdir.

Kanuni'nin 40 milyon akçelik yatırımı, Sultan IV. Murat'ın şehrin güvenliği için yaptırmış olduğu kale ve bu kalenin içinde mescit ve askerî bir kışla bulundurması, Sultan Abdülmecid'in 20 bin altın, Sultan Abdülaziz'in 30 bin akçe yatırımları ve bilhassa Osmanlı'nın son dönemlerinde yapılan Hicaz demiryolu hattı ve buna bağlı olarak gerek Filistin'in iç bölgelerinde gerekse kıyı kesimlerinde kurulan zarif istasyonları ile Kudüs bugün hâlâ Osmanlı'nın adalet ve hoşgörüsüne muhtaç bir pozisyonda sabırla beklemektedir. Zira Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu (1918 yılı içinde) Filistin'i çok sayıda eserini de bu mübarek belde bırakmak suretiyle terk etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Kudüs'teki Osmanlı

Mescid-i Aksâ'nın kubbesi: Tarih boyunca bölgeye hâkim olan Müslümanlar tarafından saygı gören, bakımı ve tamiri yapılan Kubbetü's-sahra Kanuni Sultan Süleyman tarafından köklü bir şekilde tamir ettirilmiş ve binanın dış cephesi çinilerle kaplatılmıştır.

Mescid-i Aksâ'nın İmar Heyet Ofisi: 1700'de inşa edilen ve önemli bir Osmanlı eseri olan bu küçük odayı günümüzde Mescid-i Aksâ'nın İmar Heyeti, muhasebe ofisi olarak kullanmaktadır.

Tercüme Odası: Kubbetü's-sahra avlusunun kuzey doğu yönünde yer alan oda tercüme ofisi olarak kullanılmakta olup, burada paragraf tercümeleri ve ziyaretçiler için bilgilendirme kitapları tercüme edilmektedir.

Öğretmenlerin Odası: Osmanlı yapımı olup Kubbetü's-sahra avlusunun doğu taraflarında yer alan bu oda ibadet ve inziva için ayrılmış olup, günümüzde ise Mescid-i Aksâ'nın fıkıh hocaları tarafından kullanılmaktadır.

Müezzinler Odası: Osmanlı binası olan bu oda Kubbetü's-sahra avlusunun batı tarafında kuzey ve güney kemerlerine yakındır. Günümüzde Mescid-i Aksâ'nın ezan seslerinin yükseldiği bir yerdir.

Sedne Odası: Kubbetü's-sahra'nın avlusunun batı tarafında olup, ortada bulunan kuzey kemeri civarlarındadır. Osmanlı binasıdır. Bugün Mescid-i Aksâ'nın şeflerinin odası olarak değerlendirilmektedir.

İtfaiye Merkezi: Kubbetü's-sahra'nın kuzeyinde olup kuzey ve batı kemerleri arasında bulunan geniş bir binadır. Osmanlı döneminde yapılmıştır ve şu an Mescid-i Aksâ'nın itfaiye merkezi olarak kullanılmaktadır.

Mescid-i Aksâ Güvenlik Müdürünün Odası: Kubbetü's-sahra'nın kuzeyinde yer alan bir Osmanlı binasıdır. Daha önce halvet (inziva) odası olarak kullanılan bu oda günümüzde Mescid-i Aksâ'nın güvenlik müdürünün ofisi olarak kullanılmaktadır.

Kayd Bayd Çeşmesi: Bu çeşme de Mescid-i Aksâ'da bulunan bir Osmanlı eseridir. Çeşmenin üzerine nakışlarla kubbeyi inşa edenin adı ve yapılış tarihi yazılmıştır. Filistin'de böyle güzellikte bir çeşme daha yoktur.

Şalan Çeşmesi Mescidi: Günümüzde mihrapsız bir şekilde güvenlik odası olarak kullanılan bu mescit 1651'de Sultan IV. Mehmet tarafından inşa edilmiştir.

Bederi Çeşmesi: Bu çeşme Kudüs kaymakamı Mustafa Ağa gözetiminde Osmanlı Sultanı I. Mahmut tarafından yapılmıştır.

Asardiye Medresesinin namazgâhı: Bu namazgâh, Asardiye Medresesi'nin güneydoğu tarafındadır. Osmanlı'nın son zamanlarında inşa edilmiştir.

Peygamber Âşıkları Kubbesi: Bu kubbe 1808'de Osmanlı padişahlarından Sultan II. Mahmut Dönemi'nde yapılmıştır.

Osmanlı Medresesi: Osmanlı Medresesi, Eşrefiye Medresesi'nin ve Mathara Kapısı'nın arasında yer almakta olup iki kattan oluşmaktadır. Daha sonra medreseyi ele geçiren pencerelerini taşlarla örmüşlerdir. O pencereler Mescid-i Aksâ'nın avlusuna bakan tarafta yer almaktadırlar.

Osmanlılar'ın bıraktığı eserlerin tümünü burada ifade etmek elbette mümkün değildir. Bunun yanında sadece Kudüs Suru içinde ve 1 kilometrelik bir alan üzerinde bulunanları ise şu şekilde sıralayabiliriz:

Kudüs tarihçisi Muciruddin el-Hanbeli Türbesi (1520), el-Ervâh (Ruhlar) Kubbesi, Hızır Kubbesi, Kırmızı Minare, Sultan Hamamı (Günümüzde Süryaniler Kilisesi'nin bir bölümünü oluşturmaktadır.), Davud Peygamber Türbesi (Davud Peygamber kapısınının 150 m. güneyindedir.) (1523), Mahkeme Kapısı Sebili (Çeşmesi) (Kasım Paşa Sebili) (1526), Kudüs Kalesi Minaresi (1531) (1655 yılında onarımı yapılmıştır), Sultan Bereketi Sebili (1536), Vâd Yolu Sebili (1536), Silsile Kapısı Sebili (1536), el-Atem

Kapısı Sebili (1536), Süleyman Sebili Kıraathanesi (1536), Nâzır Kapısı Sebili (1536).

Ayrıca Osmanlıların 1530-1537 tarihleri arasında yapmış oldukları surlar, kapılar ve burçlar ise şu şekilde sıralanabilir:

el-Amud Kapısı (Dımeşk Kapısı) (Yeniden inşa edildiği tarih: 1537), Sâhire Kapısı (1537), Laklak Burcu (1538), Siti Meryem Kapısı (1538), El-Halil Kapısı (Yafa kapısı) (1538), Peygamber Davud (a.s.) Kapısı (1538), Kibrit Burcu (1540), Mağripliler Kapısı (Zebel Kapısı) (1540), Bayram Çavuş Kulesi (1540), Bayram Çavuş Medresesi (1540), Haseki Sultan (1551), Mevleviye Camisi (1586), Muhammed Ağa Halvethânesi (1587), Nakşibendiler (Özbekiler) Zaviyesi (1616), Afganiler Zaviyesi (1630), Ali Paşa Mihrabı (1637), Yusuf Ağa Kubbesi (1681), Çorbacı Sebili Camisi (1685), Peygamber Mescidi (Hızır Namazgâhı, diğer adıyla Bahbah Kubbesi) (1700), Şeyh Bedir Sebili (1740), et-Tin (toprak) Kıraathanesi (1734), İzz Evi, (1790), Sultan Mahmud Eyvanı (1808), Esbât Kapısı (Harem) (1808), Veliyyullah Ebu Medyen Zaviyesi (Mağripliler zaviyesi) (1852).

İnşa edilmiş tarihleri bilinmeyen Osmanlı eserleri ise şu şekilde sıralanabilir:

Disi Camisi, Ömer-i Safir Camisi, Musap Camisi, Han Sultan Camisi, Ebu Bekir Sıddık Camisi, Osman bin Affan Camisi, Suveyka Allun Camisi, Burak Camisi, Şeyh Reyhan Camisi, Şeyh Mekki Türbesi, Şeyh Hasan Türbesi, Hz. Süleyman'ın (a.s.) Makamı ve Camisi, el-Halil Kapısı Kabirleri, Attarlar Çarşısı Sebili, Zeytinyağı Hânı Sebili, Dercu'l-Vâd Sebili, Dercu Hitta Sebili, Dâri Şeref ve bunlara ilaveten çok sayıda köprü ve çarşı yapımı...

Sonuç

Her karış toprağında Osmanlı izi taşıyan Kudüs'te tüm insanlığın adalet numunesi olan Osmanlı fotoğrafını görmek mümkündür.

Okurken dahi hayranlık ve minnet duygularımızı kabartan tüm bu eserler ancak ve ancak kutsal bir sorumluluk ve ilahi bir aşkın neticesi olarak vücut bulmuşlardır. Ecdadımız, “Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.” düsturuyla iş ve eser üretmişler ve bırakmış oldukları eserleriyle hâlâ dimdik ayakta durmayı başarmışlardır.

Yapıtları ile tüm insanlığın saadet ve huzurunu hedefleyen Osmanlının, bugün insanlığın ortak kültür mirasına katkısı tüm dünya tarafından kabul edilmektedir.

SayıSız cami, çeşme ve külliyesiyle her karış toprağında inşa etmiş olduğu eserlerini insanlığa miras olarak bırakan Osmanlı izleri, maalesef bugün bir yok oluş tehdidi ve tehlikesi ile de karşı karşıya bırakılmaktadırlar.

Tüm bu eserler elbette ki insanlık için, ümmet için birer övünç kaynağıdır. Ancak insanlığa ve ümmete düşen görev; övünmek mi, yoksa sahip çıkmak mı?

TARİHİ SEYRİ İÇİNDE KUDÜS VE YAHUDİ DEVLETİNE GİDEN YOL

Ahmet BELADA
DİB Başkanlık Müşaviri

*“Kudüs, gökyüzünde kurulmuş,
yeryüzüne konulmuş şehirdir.”*
Sezai Karakoç

Yerin göğe en yakın noktası olan bu kutsal mekân: “Gökyüzünde kurulduğu” için mi kutsaldır yoksa “kutsal” olduğu için mi “gökyüzünde kurulmuştur” bilinmez ama asırlardır Kudüs kutsal olmanın bedelini ödemektedir. Zeytin Dağı’na çıkıp, yönünüzü şehre döndüğünüz zaman sarsılır, büyülenir aynı zamanda kendinizi huzurlu hissedersiniz. Ayrıca tarihin huzurunda: Peygamberler, kutsal kitaplar, isralar, miraçlar, dualar, savaşlar, barışlar, göçler, isyanlar, intifadalar, işgaller, işkenceler, şehitler, tarihe yön veren kahramanlar, mescitler, kiliseler, kutsal mekânlar âdeta bu kentin üzerinden geçit yapar. Bu kutsal şehir, size tarihin akışını değiştiren, insanlığın kaderini etkileyen olaylar karşısında hangi safta yer aldığınızı sorar âdeta. Size kim olduğunuzu hatırlatır. Kimliğinizi kuşanmanızın sorumluluğunu yükler üzerinize! Zira Kudüs ile kuracağınız ilişki sizin kim olduğunuzla doğrudan ilişkilidir. (I)

Şam bölgesi ve Kudüs dünyanın en eski yerleşim bölgelerindedir. Arkeolojik kazılar şehrin tarihinin 5000 yıldan fazla olduğunu göstermektedir. Şehir tarih boyunca; Yunan, Pers, Roma, Bizans, Haçlılar, Emevi, Abbasi, Fatimi Eyyûbî, Memlük, Selçuklu ve Osmanlılar tarafından yönetilmiştir. Kudüs içinde barındırdığı ilahi ve kutsal mekânlardan dolayı, burayı yönetenler tarafından gelin gibi süslenip, göz bebeği gibi bakılmıştır. Kudüs, her ne kadar yedi kez yıkılıp yeniden yapılmış ise de kendine özgü yapısıyla hâlâ kendini muhafaza etmektedir.

Kudüs şehri Filistin toprakları üzerinde çok imtiyazlı bir yerde kurulmuştur. Arap dünyasının merkezinde; hatta Arap dünyasını meydana getiren ülkelerin de dört yol kavşağındadır.

Kudüs üç semavi din olan Museviler, Hristiyanlar ve Müslümanlarca kutsal sayılır. Bu yüzden hassaten Kudüs, tarih boyunca üç ayrı dine mensup inananların kutsal saydıkları bir şehirdir. Her üç din için de bu merkeze hâkim olma hayali hep olagelmıştır.

Hz. İbrahim'in kurban kestiği kabul edilen Hacer-i Muallâk'ın Kudüs'te bulunması; Yahudiler için Ağlama Duvarı'nın Kudüs'te olması; Hristiyanlar için Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği, yağlanıp yıkandığı ve gömüldüğü Kıyamet Kilisesi ve ahir zamanda İsa'nın ineceği Zeytin Dağı'nın burada olması; Müslümanların ilk kıblesinin burada bulunması, Hz. Muhammed'in Miraç'a buradan çıkması, hiç şüphesiz tüm ilahi dinler açısından Kudüs'ü çok önemli kılmaktadır.

Yukarıda da ifade ettiğim gibi çok önemli ve kutsal olan bu bölgeyi geçmişte yurt edinen Yahudiler, kendilerine Allah tarafından vaat edildiğini düşünerek buranın gerçek sahiplerinin kendileri olduğuna inanmaktadırlar. Bu anlayıştan hareketle Theodor Herzl'in Yahudi Devleti'ne giden yolda şu mücadeleyi vermiştir: Önce 1896 başında 'Yahudi Devleti' isminde bir kitap yazdı. Avrupa dâhil birçok yerde dağıtılan kitap çokça tartışıldı. Bu kitabın yayınlanmasından bir yıl sonra "Dünya Siyonist Teşkilatı", Herzl'in çabaları ve başkanlığında, 29 Ağustos 1897'de İsviçre'nin Basel kentinde ilk "Dünya siyonist Kongresi" yapıldı. Kongrede kararlaştırılan "Basel Programı" hareketin resmî çerçevesini şöyle belirledi. "Siyonizm, Yahudi halkı için Filistin'de kamu hukukunun güvencesi altında bir yurt kurulmasını amaçlamaktadır." Böylece kurulan Dünya siyonist Teşkilatı, o günden itibaren, kapsayıcı kurumsal yapısı ve düzenli kongreleri yoluyla, programını çizdiği siyonist hareketi özgün hedefine götürecek olan Filistin'e sürekli göçü düzenleme ve siyasi, iktisadi ve yerleşimci faaliyetleri yürütme yolunda en temel organ oldu.

Bu bağlamda, 1880'lerden II. Dünya Savaşı'na değin göç dalgasını beş safhada ele alabiliriz.

A-1882-1903 arası ağırlıklı olarak Rusya, Romanya ve Galiçya'dan göç eden 20-30.000 kişi,

B-1904-1914 arası gene çoklukla Rusya'dan göç eden 35-40.000 kişi,

C-1919-1923 arası Rusya, Polonya ve Romanya'dan gelen, aralarından İsrail'in siyasi önderlerinin de çıktığı, 35.000 kişi,

D-1924-1931 arası özellikle Polonya'dan ayrılıp gelen 88.000 kişi,
E-1932-1938 arası ise Nazizm'in yükselişiyile özellikle Orta Avrupa'dan kopup gelen 215.000 kişi.

Göç dalgasının yanı sıra Doğu Yahudilerinden olup daha ilk gençliğinden itibaren siyonist davaya kendisini adanmış bulunan Chaim Weizmann, savaş tekniğine ilişkin katkısından dolayı İngiltere'ye Yahudileri daha bir yaklaştırdı. Bu yakınlaşmanın sonucu ise tarihî "Balfour Bildirgesi'nin ortaya çıkmasını sağladı. Bu bildiride İngiliz kabinesinde yapılan müzakerelerin ardından, ABD Başkanının da muvafakati alınarak, Dışişleri Bakanı Balfour'un 2 Kasım 1917'de Filistin'de Yahudi halkı için bir millî yurdun kurulması olumlu karşılandı...

Bu karar verildiğinde Filistin, nüfusunun yüzde doksanı Arap ve toprağının ancak yüzde ikisi Yahudi mülkünde olan bir ülkeydi.

Bu noktada, siyonizmin nüfus ve toprak bakımından böylesine Yahudilere uzak bir ülkede iki dünya savaşı sürecinde nasıl olup da devlet kurma noktasına kadar başarıyla ulaşabildiğini anlamak bakımından İngiltere'nin rolünün altı çizilmelidir. Şöyle ki, "Londra'nın siyonizmi destekleme kararı emperyalistler arası mücadelede belirsiz olmayan bir hesaplamının sonucu (olduğu gibi), ayrıca arkasında, Protestan kültürde Yahudilerin Kutsal Topraklara geri dönüşünü tasvip eden, uzun bir geçmişi bulunan bir ideolojik anlayış da yatmaktaydı. İşte bu Hristiyan siyonizmi Filistin'de Yahudi yerleşimlerinin oluşumunu sağladı.

Böylece İkinci Dünya Savaşı çıkışına kadar İngiliz emperyalizmi Filistinli siyasal toplumun belkemiğini kırmış, siyonizmin o savaş sonrasındaki zaferine giden yolu açmış bulunuyordu. Zira 1917 sonlarına gelindiğinde, Filistin'in simgesi Kudüs'ün düşüşü, Osmanlı idaresi için bu topraklarda nihai sonun başlangıcı oldu. Aralıklı süren çarpışmalar sonunda Eylül 1918'e kadar İngilizler Filistin topraklarının tümünü ele geçirdi.

Tam bu noktada, siyonizmin ilerleyişiyle sonraki yıllarda doğacak haksızlık ve çarpıklıkları anlamak bakımından, bölgenin o tarihteki nüfus kompozisyonuna ilişkin bir hatırlatmada bulunmak gerekirse: 748.128'lik toplamda; 611.098 Müslüman, 58.728 Yahudi, 70.429 Hristiyan, 7.268 Dürzi, 162 Şii ve 443 diğerleri bulunmaktaydı. Bu durumda, Filistin'de, Yahudi nüfusunun ancak yüzde beşi bulunduğu da hatırlanırsa ülke halkının yüzyıllar boyunca Arap temelli olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

İngiltere'nin idareyi ele alışıyla rahatlık kazanıp hızlanan Yahudi göçleri ve 1923'e kadar hızı kesilmemek üzere Filistin'e daha sistemli bir şekilde

devam etti.

Savaş sonrası modern dünya ve uluslararası hukuk şekillenirken, içinde önemli bir ilke olarak beliren “kendi geleceklerini belirleme hakkı” doğrultusunda 1920’deki San Remo Konferansı Filistin’i Şeria Nehri’nin doğusundaki topraklarla birlikte İngiliz mandasına tevdi ediyordu. Belirtmek gerekir ki, sözü edilen Doğu bölgesi İngiltere tarafından çok geçmeden ayrılarak oluşturulan Trans Jordan Emirliği’ne verildi. Bu emirliğin başına da savaş sırasında isyan için yanına çektiği Şerif Hüseyin’in oğlu Emir Abdullah’ı getirdiler.

Yeni düzenin uluslararası organı olan Milletler Cemiyeti aldığı kararla manda idaresini 24 Temmuz 1922’de onayladı. İngiltere, manda hukukunu oluşturan 1922’deki metne, “Yahudi halkın Filistin’le tarihî bağları ve bu ülkede yeniden bir yurt edinme hakkını” tanıma şeklindeki başlangıç ifadeleriyle Balfour Bildirgesinin katılmasını sağlamıştır.

Bu hakkın gerçekleşmesi için şartları oluşturma ve göçle gelip toprak edinmeye imkân sağlama sorumluluğu da başka maddelerle metne dâhil edilmişti. Bu ise hukuk dışılığı ve karmaşayı arttıracaktı. Zira yeni oluşturulan uluslararası hukuka göre Filistin “A sınıfı” manda ülkeler arasında kabul edilmekte; Cemiyetin Misakına göre ise bu sınıftakiler, kendilerini ayakta tutacak teşkilatlanmalarını tamamlayıncaya kadar, Mandater devletin ancak idari tavsiye ve yardımlarına tabi bulunup, sonunda içlerindeki halk çoğunluğunun geleceklerini belirleme hakları doğrultusunda bağımsız varlık kazanacaklardı. Buna rağmen İngiltere’nin Yahudilere verdiği taahhüdü manda metni içine sokması ve idari tavsiyenin ötesinde bir yönetim kurup yürütmeye başlamasıyla Filistin’de hukuk dışı bir gelişmenin önu açılmış oluyordu.

Bu noktada yeri gelmişken, İngiltere’den sonra siyonist hareketin hedefini gerçekleştirmesi ve ardından devlet olarak varlığını sürdürmesinde 20. yüzyıl boyunca en temel rolü oynayacak olan ABD’nin de, aynı manda yönetiminin resmîleştiği sıralarda, 21 Eylül 1922 tarihli Kongre kararıyla, Balfour Bildirgesi metnine benzer ifadelerle, Filistin’de Yahudi devletinin kurulmasını uygun görmüştür.

Daha önce işaret edilen nüfus gerçeği karşısında çarpıklığı açık bu manda düzenlemesi tabii olarak, Müslüman yahut Hristiyan, Filistinli Arapların tepkisini çekecektir. Dolayısıyla, bu tarihten itibaren manda dönemi boyunca, “Yahudiler bu dönemde Filistin’e mümkün olduğu kadar fazla Yahudi göçünü sağlamağa çalışırken, Araplar da bir yandan bu göçleri engelleme ve öte

yandan da, Filistin’de bağımsız bir devlet kurmak için çaba harcıyorlardı. Ne var ki bu ikili mücadelede Araplar karşısında, siyonist hareketin kurumsal hâli ve planlı çalışmaları, daha iyi ilerlemelerini sağlıyordu. Bu ilerlemede Manda idaresinin payı da unutulmamalıdır.

1920’lerde başlayan çatışmalara karşı Filistin’deki Yahudileri savunma iddiasıyla kurulan “Haganah” silahlı gücü bütün Filistin’e yayıldığı gibi, ayrıca gizli terör örgütü olarak da çalışıyorlardı.

1 Eylül 1939’da Almanya’nın Polonya’yı işgal etmesiyle patlak veren İkinci Dünya Savaşı ise, siyonizmin tarih yolculuğunda yeni dönemeçleri ortaya çıkardı. En kayda değer gelişme ise savaş sırasında artan Hitler zulmünden dolayı dünya kamuoyunda desteğini artıran siyonistler İngiltere’den uzaklaşarak, ABD’ye yakınlaştılar. 11 Mayıs 1942 tarihinde ABD’nin New York kentindeki Biltmore Hotel’de gerçekleştirilen siyonist konferansı bunu göstermektedir. Biltmore programı olarak anılan olağanüstü toplantıda ilk kez Filistin’de bir Yahudi yurdu kurulmasından bahsedilmiştir.

Biltmore programı bir yandan siyonizmin devlet talebini daha da resmîleştirmiş bir yandan da İngiltere’yle bozulan ilişkilerin ardından siyonist hareketin stratejik bağımlılık ibresinin günümüze kadar süregelme üzere ABD’ye dönüşünün işaret levhası olmuştur. Olayların gelişimi itibarıyla, Filistin’de yukarıda sözü edilen çatışmaların çok yönlü süreceği, bu arada özellikle Manda yönetimine karşı siyonist şiddetin de özel bir görünürlük kazanacağı bu savaş resmen bittiğinde ise, yeni bir uluslararası düzen ve bağlayıcı organı olarak BM Teşkilatı’nın yanı sıra güç politikasında ABD dünya sahnesine çıkmış oldu. Filistin üzerinde apaçık çakışan çıkarlar ve siyonist liderlerin bilinçli çabaları da ABD’nin iyiden iyiye Yahudi meselesine eğilmesi sonucunu doğurdu.

Bu sıralarda Filistin’deki gelişmeler Arap-Yahudi çatışmalarını ve Yahudi terör faaliyetlerini iyice hızlandırmıştı. Bu sebeple de, sıkıntısı iyice artmış durumda olan 1946’da bir sıkıyönetim ve ilintili savunma kanunlarını Filistin’de uygulamaya başlayan İngiltere yapması gerekeni yaptıktan sonra bu sorunu BM’ye devretti. Genel Kurul’un bu konuda araştırma için oluşturduğu bir özel komitenin 1947’deki sonuç raporunda, ancak bir çoğunluk planı olarak, bir ekonomik birlik altında bölgenin iki halka taksimini önerdi. Yoğun itirazlara rağmen, 29 Kasım 1947’de oylanmak üzere Genel Kurul’un önüne geldi. Gerekli üçte iki oy çokluğunu sağlamak için, Kurul üyesi küçük devletlerde mevcut plana karşı yaygın direnç Amerikan şantaj ve rüşvet gücünün altında kalarak, Kurul taksim kararını

verdi. Buna göre ise Filistin, Kudüs ve çevresi için öngörülen bir milletlerarası statü ile o bölge hariç tutularak, yedi kısma ayrılıyordu. Üçer bölge Araplara ve Yahudilere, yedincisi olan Yafa ise Yahudi bölgeleri içinde kalmış ayrı bir parça olarak gene Araplara veriliyordu.

Kararda belirlenen oranlamaya göre, Filistin topraklarının yarıdan fazlasının (yüzde 56,4'ü) Yahudilere verilmesi demektir. Bu duruma ise o günün şartlarında bile nüfus dengesi açısından anlam verebilmenin güçlüğünü göstermek için, 1946'daki nüfus oranına bakmak yeterlidir. 1.942.350'yi bulan nüfusun yüzde 60'ı Müslüman, yüzde 31'i Yahudi, yüzde 8'i Hristiyan ve yüzde 1'i de diğer azınlıklar.

Bu nüfus gerçeğine bakılacak olursa, Arap cephesinin kabullenmesi mümkün olmayan bu Taksim kararı, siyonizmin özgün hedefine giden bir yol oldu. Verilen bu kararın ardından İngiltere'nin manda idaresini 15 Mayıs 1948'de sona erdireceğini söylemesi bulunmaz bir fırsat oldu. İngiltere Filistin'den çekilirken, yani 14 Mayıs günü Tel Aviv'de toplanan bir grup siyonist önder, İsrail adını verdikleri devletin kurulduğunu dünyaya ilan ettiler. İlandan dakikalar sonra ABD hemen tanıdı.

Ancak bu tanınma son nokta olmayacaktı. Zira hemen ardından başlayan ilk Arap-İsrail Savaşı sonunda, Temmuz 1949'da ulaşılan diğer bir tarihî nokta, İsrail'in Kudüs'ün batısı da dâhil olmak üzere Taksim Kararı'nda ayrılan sınırları epeyce aşan topraklara sahip olması, Filistin'den geriye kalan Gazze'nin Mısır'ın ve Doğu Kudüs ile birlikte Batı Şeria'nın Ürdün'ün eline geçmesi oldu. Bu Filistin'in yaklaşık yüzde 78'inin İsrail'in eline geçmesi demektir.

BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararıyla 1967'den itibaren, bir yandan Filistinlilerin millî haklarının, bir yandan da İsrail'in onlara ait olup işgal ettiği topraklardan çekilmesi isteniyordu. Fakat bu ve bundan sonra alınan kararlar ne uygulandı ne de uygulanması için gereği yapıldı.

Hiç şüphesiz Yahudi Siyonizmi'ne en büyük desteği İngilizler vermiştir. İngiliz politikacıları 1840'lı yıllardan itibaren Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması projesini ele almaya başlamışlardı. İngilizler savaşın yarattığı askerî ve siyasi ortamdan hareketle siyonizmin bir "devlet politikası" olduğunu benimsemiş ve buna göre pozisyon almıştır. Bunu gerçekleştirirken de dünyadaki Hristiyanları rencide ederek, hatta müttefiki olan Fransa'nın dahi menfaatini hiçe sayarak yapmıştır. Bunu yaparken de beklentisi şunlardı:

Siyonistlerin hizmetlerine karşılık olarak İngilizler, taviz üstüne taviz vermiştir. Verilen tavizin en büyüğü Kasım 1917'de İngiliz Dışişleri Bakanı

Balfour'un yayınladığı ve tarihi "Balfour Deklarasyonu"dur.

1917'de yayınlanan "Balfour Bildirisi"nde İngiliz hükümeti Filistin'de millî bir Yahudi devletinin kurulmasından yana olduğunu tüm dünyaya açıkça ilan etti.

Devam eden bu sürecin sonunda dünyanın muhtelif yerlerinde yaşayan Yahudilerin buraya göçleri temin edilmeye çalışıldı. Gelen Yahudiler her fırsatta huzursuzluk çıkartırken İngilizler, bırakınız zulüm yapanları cezalandırmayı Müslümanları suçlamaya çalıştılar. Bu şartlar altında 1948 yılına kadar devam eden sürecin sonunda İsrail denen devlet sun'i de olsa kuruldu.

Kurulduğu/kurdurulduğu tarihten günümüze ne kendileri ne de buldukları bölge insanında huzur bırakmadılar. Gözüken o ki, bu gidişle bölgedeki huzursuzluk daha da devam edeceğı benziyor.

ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE KUDÜS'ÜN STATÜSÜ

Prof. Dr. Berdal ARAL

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi

Kudüs, tüm semavi dinler için kutsal olan, değeri ve önemi kuşku götürmeyen bir şehirdir. Biz Müslümanlar için Kudüs, en başta Peygamber Efendimizin (s.a.s.) miraç yolculuğunun ilk durağı ve Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksâ'ya ev sahipliği yapması itibarıyla kutsal bir beldedir.

Kudüs'ün statüsüne ve genel olarak Filistin sorununa adalet ve hakkaniyet eksenli olarak bakıldığında, Filistin topraklarını işgal ve terör yoluyla gasp etmiş olan İsrail'in Filistin topraklarındaki hâkimiyetinin uluslararası hukuk açısından tamamıyla yasa dışı olduğuna hükmetmek gerekir. Hem 1922-1947 yılları arasında (1917-1922 arasında ise Filistin'de İngiliz askerî yönetimi hâkim olmuştur.) hüküm süren İngiliz Manda yönetimince izlenen politikalar, hem de Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun 1947'de Filistin'i ikiye bölme planı, İsrail'in 'devlet' olma mücadelesinin yasa dışı ve gayrimeşru olduğuna işaret etmektedir: Birincisi, Yahudilerin Filistin topraklarına genellikle İngiliz Manda yönetiminin gözetiminde getirilmesi, bir insan grubunun başkalarına ait topraklara yapay olarak göç ettirilmesi itibarıyla bir yanıyla 'sömürgecilik' olarak, bir yanıyla da Yahudilere peşkeş çekilen topraklarda kahir ekseriyeti oluşturan Filistin halkının 'kendi geleceğini belirleme hakkı'nın (self-determination) açık bir gaspı niteliğiyle tebarüz etmiştir. Her iki durumda İsrail Devleti'nin kuruluşuna giden sürecin uluslararası hukuk açısından 'sakat' olduğunu göstermektedir. İkincisi, BM Genel Kurulu, BM Kurucu Antlaşması'na göre 'bağlayıcı' karar alma yetkisine sahip değildir. O nedenle 181 sayılı taksim kararı hukuken geçersizdir. Üstelik bu karar tasarısı daha önce iki kez Genel Kurul'da üçte ikilik oy çokluğunu yakalayamamış, üçüncü kez yapılan oylama öncesinde ve

sonrasında ABD bu plana olumlu oy vermeleri için birçok ülkeye ya vaatlerde bulunmuş ya da onları tehdit ve şantajla yıldırılmıştır. Tehdit ve şantajla alınan kararlar ise devletlerin serbest iradelerine yönelik açık bir saldırı niteliğinde olduğundan, uluslararası hukukça yasaklanmıştır. O nedenle adalet ve hakkaniyet eksenli bir uluslararası hukuk yaklaşımı içinde bakıldığında, İsrail'in hem yasal hem de meşru olmaktan uzak bir 'devlet' olduğu görülecektir. O nedenle hem Filistin'in hem de pek tabii olarak (birleşik) Kudüs'ün Filistin halkına ait olduğunu belirtmek gerekir.

Buna karşılık, Kudüs ve daha genel olarak Filistin meselesine, küresel güç dengelerini ve bir kısım oldubittileri göz ardı etmeyen bir tutumu esas alarak, yani adalet kaygılı ve hakkaniyetçi değil, 'soğuk' bir pozitif hukuk penceresinden bakıldığında, uluslararası hukuk planında ortaya çıkacak tablo karşımıza farklı bir resim çıkarmaktadır. Bu yazının bundan sonraki kısmında yapılacak tahliller, bu türden bir uluslararası hukuk yaklaşımını esas almaktadır.

En başta belirtelim ki, Kudüs, tüm semavi dinler için kutsal olan, değeri ve önemi kuşku götürmeyen bir şehirdir. Biz Müslümanlar için Kudüs, en başta Peygamber Efendimizin (s.a.s.) miraç yolculuğunun ilk durağı ve Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksâ'ya ev sahipliği yapması itibarıyla kutsal bir beldedir. Tam dört yüz yıl boyunca Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında kalan Filistin, Birinci Dünya Savaşı sırasında İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı daha bitmeden, 1917'de, Filistin topraklarını işgal etmiş olan İngiltere, tüm dünyaya ilan ettiği Balfour Bildirisi ile Filistin'de Yahudiler için bir 'ulusal yurt' oluşturulacağı 'müjdesini' (!) vermiştir. İçinde Kudüs'ü de barındıran Filistin toprakları 1922 yılında Milletler Cemiyeti'nin gözetim ve denetimi altında, İngiliz Manda rejimi altına girmiştir. Filistin'i manda rejimine bırakan uluslararası hukuk belgesinde Kudüs'ün statüsüne ilişkin özel bir hüküm yoktur; buna karşılık 13. ve 14. maddeler, buradaki kutsal mekânlara ilişkin bazı güvenceler getirmektedir. Manda yönetimi sırasında bir bütün olarak Kudüs, Filistin topraklarının ayrılmaz bir cüzünü teşkil etmiş ve hatta bu şehir Manda yönetimi altındaki Filistin'in yönetim merkezi konumunda olmuştur.

BM Genel Kurulu'nun Filistin topraklarının Araplar ve Yahudiler arasında taksimine ilişkin 1947 yılında kabul ettiği 181 sayılı karar ise, Kudüs'ün, yönetimi BM'ye bırakılmak üzere 'uluslararası' bir şehir statüsünde olmasını öngörmüştür. Uluslararası hukukta bu türden bir hukuksal statüye corpus separatum denmektedir. Bilindiği üzere, Kudüs'ün 'uluslararası' bir

rejim altına konmasını (da) öngören bu taksim planı tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. Bu plana önceleri ‘soğuk’ bakan siyonistler (Kendisine Filistin topraklarında devlet kurmayı hedef edinen Yahudi milliyetçiliği) bir süre sonra taksim planını desteklediklerini bildirdiler. Arap ülkeleri ise, kuşkusuz haklı gerekçelerle bu planı ellerinin tersiyle itmişler, BM Kurucu Antlaşması hükümlerine göre, bağlayıcı olması hukuken mümkün olmayan 181 sayılı BM Genel Kurul kararında Filistin topraklarının yüzde 56’sının, birçoğu kısa bir süre önce bu topraklara göçen, fakat buna rağmen 1947 yılına gelindiğinde Filistin coğrafyasındaki nüfusun yalnızca üçte birini teşkil eden, buradaki arazilerin en iyi ihtimalle yüzde 7’sine sahip olan Yahudilere bırakılmasının akıl, izan ve adaletle bağdaştırılamayacağını ifade etmişlerdir.

Taksim planı çerçevesinde ‘uluslararası’ bir şehir statüsüne konulmuş olan Kudüs, 1948-49 Arap-İsrail savaşları sırasında İsrail tarafından işgal edilmiştir. Buna karşılık, Ürdün de Doğu Kudüs’ü işgal etmiştir. (Ürdün, 1988’de buradaki egemenlik iddiasından vazgeçmiştir.) Başka bir deyişle, Kudüs bu savaştan sonra fiilen ikiye bölünmüştür. İsrail’in Batı Kudüs üzerindeki egemenlik iddiaları bugüne dek uluslararası toplumca açıkça tanınmış değildir. Buna karşılık birçok devlet İsrail’in Batı Kudüs üzerindeki kontrolünü fiilî olarak (de facto) tanımıştır. 1949’da imzalanan İsrail-Ürdün Genel Ateşkes Anlaşması, Kudüs’ün bu fiilî bölünmüşlüğüne onaylamıştır; lâkin bu durum Kudüs’ün hukuki statüsü üzerinde herhangi bir etkide bulunmamıştır.

İsrail, 1948’de ‘işgal’ yoluyla ele geçirdiği Batı Kudüs’ü İsrail devleti ile bütünleştirmek için bir dizi girişimde bulunmuştur. Söz gelimi, İsrail Yüksek Mahkemesi Eylül 1948’de buraya taşınmış, Parlamento ise 1949’da burada toplanmıştır. Ardından birçok bakanlık ve kamu kurumu buraya taşınmıştır. 1950’de ise, doğusu kendi hâkimiyetinde olmadığı hâlde, Kudüs İsrail’in başkenti ilan edilmiştir. Kuşku yok ki, İsrail’in ‘devlet’ olarak tanınması, onun Manda yönetimi altındaki Filistin topraklarının bütünündeki egemenlik iddiasının tanınması anlamına gelmemektedir. O hâlde 1948’de ‘devlet’ olma iddiasıyla zuhur ettiğinde İsrail’i ‘tanıyan’ bir devlet, taksim planında öngörülen, Manda yönetimi altındaki Filistin topraklarının yüzde 56’sında kurulmuş olan devleti tanımış olmaktadır. Başka bir deyişle, böyle bir tanıma İsrail’in 1948-49 Arap-İsrail savaşında başta Batı Kudüs olmak üzere ele geçirdiği geniş toprakların (1949 Ateşkes Sınırları) yasal olarak İsrail’e ait sayıldığı anlamına gelmemektedir.

İsrail işgal yoluyla ele geçirdiği Batı Kudüs'ü bu tarihten sonra kendi ülke topraklarının bir parçası olarak uluslararası topluma kabul ettirme stratejisi izlemiştir. Oysa askerî güç kullanımı yoluyla toprak ele geçirilmesi 1945 tarihli BM Kurucu Antlaşması çerçevesinde (2/4. madde) yasaklanmıştır. Nitekim Haziran 1967'de patlak veren ve İsrail'in komşu Arap ülkelerine saldırısıyla Altı Gün Savaşı sonrasında, İsrail'in Kudüs'ün tamamı üzerindeki egemenlik iddiası, BM tarafından hep reddedilmiştir. İsrail'in bu savaşta ele geçirdiği geniş topraklar arasında, o sırada Ürdün hâkimiyetinde bulunan Doğu Kudüs de vardı. İsrail BM Güvenlik Konseyi'nin kabul etmiş olduğu 242 sayılı karara rağmen, bazı istisnalar hariç, işgal ettiği topraklardan bugüne dek çekilmemiştir. Daha da ötesi, bu yazının konusu olan Batı ve Doğu Kudüs'ü birleştirmek amacıyla, İsrail, medeni hukukunu Doğu Kudüs'e de teşmil etmiştir. Yine aynı devlet, 1980 yılında çıkardığı bir yasa ile birleşik Kudüs'ün İsrail'in başkenti olduğunu ve bu şehrin bundan böyle önemli bazı devlet kurumlarına ev sahipliği yapacağını ilan etmiştir. Bu yasa ile İsrail Doğu Kudüs'ü resmen ilhak ettiğini ilan etmemiş olsa da, bu durum, yani birleşik başkent olma iddiası, aslında fiilî bir ilhaktan başka bir şey değildir. Nitekim 20 Ağustos 1980 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'nce kabul edilen bir kararda, İsrail'in kabul ettiği bu yasa çok güçlü ifadelerle kınanmış, bu durumun uluslararası hukukun açık bir ihlali olduğu ifade edilmiştir. Kararda tüm devletlere çağrı yapılarak Kudüs'ün statüsünü tek yanlı olarak değiştiren bu yeni yasayı 'tanımamaları' istenmiştir. Son olarak, bu kararda, Kudüs'e taşınmış olan yabancı elçiliklerin misyonlarını buradan geri çekmeleri talep edilmiştir.

Öte yandan, İsrail, 1967 savaşı sonrasında Filistinlilerin yaşadığı Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te yasa dışı yerleşimler inşa etmeye başlamıştır. Bugün yüzbinlerce Yahudi yerleşimci buraları mesken edinmiş bulunmaktadır. Bu durum savaş hukukunu düzenleyen 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri'nin ve teamül hukuku kurallarının açık bir ihlali niteliğindedir. Bu yasa dışı yerleşimlerin bir oldubitti ile uluslararası hukuk açısından yasallık kılıfına büründürülmesi söz konusu olamaz.

Uluslararası toplumun Filistin'in dramına kayıtsız kaldığı düşünülürse, Kudüs'ün nihai statüsünün, İsrail ve Filistin tarafları arasında kabul edilen 1993 tarihli İlkeler Bildirisi ve 1995 tarihli Ara Anlaşma'da öngörüldüğü üzere, İsrail ile Filistin arasındaki nihai bir barış anlaşmasına göre şekilleneceği ileri sürülebilir. Şayet müzakereler normal bir diplomatik seyir izliyor olsaydı, bu mübarek şehrin İsrail ile Filistinliler arasında bölünüp

bölünmeyeceği, birleşik Kudüs'ün başlangıçtaki taksim planında öngörüldüğü üzere uluslararası bir yönetim altına bırakılıp bırakılmayacağı ya da herhangi bir başka rejime tabi kılınıp kılınmayacağı taraflar arasındaki müzakereler sonunda belirleniyor olacaktı. Ne var ki, İsrail'in 'barış süreci' konusunda samimiyezsiz olduğu bugüne dek defalarca tescillenmiş bulunmaktadır. Çeçenlerin Rusya için söylediği bir sözden yola çıkarak, bu saldırgan ve hukuk tanımaz devlete ilişkin şunu söyleyebiliriz: "İsrail'le yapılan bir anlaşma, ancak metnin üzerine yazıldığı kâğıt değerindedir!"

Öyleyse, şu hususları vurgulayarak yazımıza son verelim: İsrail'in Kudüs üzerindeki egemenlik iddiasının sağlam dayanakları yoktur. Taksim kararı olarak bilinen 1947 tarihli 181 sayılı BM Genel Kurul kararı, Kudüs'ün ileride Yahudilerce kurulması düşünülen devletin (İsrail) sınırları içinde olacağını öngörmekten uzaktır; aksine, bu kararda, Kudüs'ün 'uluslararası' bir şehir olması (corpus separatum) ve BM'nin idaresi altına konması öngörülmüştür. (Tabii, unutmamak gerekir ki, BM Genel Kurul kararları ilke olarak bağlayıcı değildir.) İsrail, bugün, hem Batı hem de Doğu Kudüs'ü (muharip) 'işgalci' devlet olarak elinde tutmaktadır. Uluslararası hukuka göre askerî güç kullanımı yoluyla toprak işgali, işgalci devlete o topraklar üzerinde egemenlik hakkı vermemektedir. O nedenle, İsrail'in Kudüs'ün bütünü üzerindeki hâkimiyet iddiası uluslararası hukuka göre geçersizdir.

İnşallah birleşik bir Kudüs'ün Filistin devletinin başkenti olduğu günleri de göreceğiz. Kudüs'ün hem Osmanlılar hem de İngiliz Mandası döneminde Filistin topraklarının mütemmim bir cüzü ve idari başkenti olduğu düşünülürse, Filistin halkının (bir bakıma, aynı zamanda, İslam dünyası adına) Kudüs üzerindeki egemenlik iddiasının sağlam hukuki temelleri olduğu görülecektir.

KUDÜS'TE GERÇEKLEŞEN MUCİZE İSRÂ VE MİRAC

Prof.Dr. Cağfer KARADAŞ
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İsrâ ve Mirac Hadisesinin Özü

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) İsrâ ve Mirac Mucizesi Kur'an'da açık olarak sadece İsrâ kısmıyla yer alır. Hadîslerde ise hem başlangıcında birtakım ilave bilgiler hem de devamında yani Kudüs durağı sonrasında göklere doğru gerçekleşen bir Mirac hadisesinden bahsedilir.

Buharî-Müslim ortak rivayetini eksen alarak Mirac hadisesini şöyle özetlemek mümkündür: "Peygamberimiz (s.a.s.) Mekke'de uyku ile uyanıklık arasında bir hâlde iken Cebrail ve bazı melekler geldiler göğsünden itibaren iç bölgesini açtılar, zemzem ile yıkadılar ve hikmet ve imanla doldurdular. (bk. Erdinç Ahatlı, Peygamberlik ve Hz. Muhammed'in Peygamberliği, Ankara 2007, s. 150-170.) Burak adı verilen bir binekle Kudüs'e götürdüler. Peygamberimiz orada bütün peygamberlere namaz kıldırdı. Bazı rivayetlerde burada peygamberimize süt, su, bal sunuldu ve bunlardan birini tercih etmesi istendi. Peygamberimiz sütü tercih etti. Bunun üzerine Cebrail fitratı ve hikmeti tercih ettiğini müjdeledi. Ardından yedi kat göğü kapsayan Mirac yolculuğu başladı. Bazı rivayetlerde bu yolculuk mirac adı verilen bir araçla gerçekleşti.

Birinci gökte Hz. Âdem, ikinci gökte Hz. İsa, üçüncü gökte Hz. Yusuf, dördüncü gökte Hz. İdris, beşinci gökte Hz. Harun, altıncı gökte Hz. Musa, yedinci gökte ise Hz. İbrahim ile karşılaştı ve selamlaştı.

Ardından binlerce meleğin her yıl ibadet yaptıkları el-Beytü'l-Ma'mur'a uğradı, buradan kendisinden başka kimsenin geçemeyeceği durak olan es-Sidretü'l-Müntehâ'ya yükseltildi.

Mirac esnasında namaz farz kılındı. İlk olarak 50 vakit olan namaz Hz. Musa'nın tavsiye ve telkinleri ile Hz. Peygamber'in Yüce Allah'a müracat etmesi sonucu elli vakit değerinde beş vakit namaz şeklinde hükme

bağlandı.” (Buharî, “Bed’ü’-Halk” 6; Müslim, “İmân” 103; ayr. bk. Mansur Ali Nasıf, *et-Tâc*, I, 257-263; Muhammed Fuad Abdulbaki, *el-Lü’lü ve’l-Mercân*, ts. Daru İhyai Kütübi’l-Arabiyye, I, 35-39.)

Aynı gece içerisinde Peygamberimiz Mekke’ye döndü ve o günün sabahında bu olayı halka anlattı. Bütün müşrikler bu olayı yalanlayıp reddettiler hatta daha ileri gidip alay konusu yapmak istediler. Çünkü o günün şartlarında Mekke-Kudüs arası 40 günlük bir mesafe idi ve bir kişinin bir gecede oraya gidip gelmesi muhtemel ve mümkün değildi. Bunu öyle bir algı operasyonuna dönüştürdüler ki, netice bazı zayıf iradeli Müslümanlar dinden döndü. Müşriklerin bütün umudu Hz. Ebû Bekir’i de ikna etmekte. Derhâl onun yanına koşular ve olayı müstehzi bir şekilde anlattılar ve kendilerine göre şu can alıcı soruyu sordular: Buna da inanabilir misin? Hz. Ebû Bekir’in cevabı “Ben ondan daha fazlasına inanmışım, O’nun göklerden haber almasını tasdik etmişim, buna mı inanmayacağım?” şeklinde oldu. Bir rivayete göre Hz. Ebû Bekir bir başka rivayete göre ise müşrikler içinden Kudüs’ü daha önce görmüş olanlar Hz. Peygamber’den bilgi istediler. Peygamberimiz gözünün önüne gelen Kudüs manzarası ile soruların bütün sorularına doğru bir şekilde cevap verdi. Ancak müşrikler söylenenleri doğru bulmalarına rağmen, gerçekleşen bu olayı, açık bir sihir olarak niteleme yoluna gittiler. (bk. Mukatil b. Süleyman, *Tefsîr*, II, 246; Hud b. Muhakkem el-Huvvârî, *Tefsîru Kitabi’l-lahi’l-Aziz*, II, 397-407; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, II, 705-706; Fahreddîn er-Razî, *et-Tefsîru’l-Kebîr*, XX, 146-147; *el-Mufaddal Felevânî, es-Sîratü’l-Müeyesserâ Sîretü İbn Hişam*, Kahire 1434/2013, Daru’s-Selâm, s. 155-161.)

Sebep ve Hikmeti

Ayette İsrâ’nın sebebi, Yüce Allah’ın azamet ve kudret ayetlerini göstermek şeklinde bildirilir. İlk siyer müelliflerinden İbn İshak’a göre İsrâ ve Miraç hadisesinin sebebi, İslam’ın Mekke ve civar kabileler arasında yayıldığı bir sırada hem Müslümanları hem de inanmayanları çetin bir sınamaya ve samimiyet testine tabi tutmak için Hz. Peygamber’e böyle bir mucizenin verilmesidir. Nitekim bu olay inananlar için bir hidayet ve rahmet vesilesi olmuştur. (İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, nşr. Muhammed Hamidullah, Konya 1401/1981, s. 274.) Kâdî İyâz’ın naklettiğine göre ise olayın hikmeti Yüce Allah’ın insanı hayretler içinde bırakan azametini ve celalini göstermek, Hz. Peygamber’i onurlandırmak ve ona İsrâ ile bir ikramda bulunmaktır. (Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, s. 151.)

Hadisenin Hicretten bir yıl önce vuku bulduğu hesaba katılırsa, Hz. Peygamber'in en zor döneminde bunun bir teselli ikramı olduğu söylenebilir. Çünkü o yıllarda Hz. Peygamber en büyük hâmisî olan amcası Ebû Talib'i ve yegâne sığınağı ve hayat arkadaşı Hz. Hatice validemizi kaybetmiş, müşriklerin ambargosuna maruz kalmış ve Mekke'den çıkış için bir yer bulma arzu ve arayışındadır. Hicret için ilk düşündüğü yer olan Taif'ten büyük bir üzüntü ve eziyete maruz kalarak dönmesi bu zorluklara âdeta tuz biber olmuştur.

Zamanı ve Mekânı

İsrâ ve Miracın zamanı ve mekânı konusunda oldukça fazla ihtilaf bulunmaktadır. Sahabeden Hz. Enes ve Tabiînden Hasan el-Basrî, hadisenin peygamberlikten önce olduğunu ileri sürerken çoğunluk, olayın Mekke döneminde Hicretten bir yıl önce vuku bulduğu bilgisini vermektedir. Öte yandan İsrâ ve Miracın bir değil birkaç kez gerçekleştiğini iddia edenler de bulunmaktadır. Bu olay ile ilişkilendirilen beş vakit namazın farz kılınması göz önüne alındığında Hicret'ten bir yıl önce olduğu şeklindeki kanaatin daha isabetli olduğu aşıkardır. (Zemahşerî, *el-Keşşâf*, II, 706; Mansur Ali Nasîf, *et-Tâc*, I, 257-263; Muhammed Fuad Abdalbaki, *el-Lü'lü ve'l-Mercân*, I, 35-39.)

Mekân konusunda genel kanaat bu hâdisenin Hz. Peygamber (s.a.s.) Mescid-i Harâm içerisinde iken vuku bulduğu yönündedir. Çoğunluk rivayetler Hz. Peygamber Kâbe'nin yanında Hicr bölgesinde uyurken yolculuk gerçekleşmiştir. Hz. Peygamber'in amca kızı olan Ümmü Hânî'den gelen bir rivayete göre ise, hadise onun evinde uyuduğu bir gece gerçekleşmiş ve sabahleyin bizzat Peygamberimiz bunu ona anlatmıştır. Ümmü Hânî'nin evi zaten Harem sınırları içinde bulunduğu için hadisenin geçtiği yer yine de Harem bölgesidir.

Hadisenin ilk durağı yani İsrâ kısmının varış noktası, Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'dır. Fahreddîn Razî'nin dikkat çektiği bir husus da: 'Acaba Hz. Peygamber Mescid-i Aksâ'nın içine girmiş midir, girmemiş midir?' Çünkü ayette "Mescid-i Aksâ'ya kadar" ifadesi Mescid'e kadar gittiği, ama içeri girmediği izlenimini vermektedir.

Öte yandan burada kastedilen yer, İliya bölgesinde bulunan Beytü'l-Makdis'tir. O dönemde orada Mescid'in olup olmadığı tam belli değildir. Nitekim sahabeden Huzeyfe b. Yeman Hz. Peygamber'in Mescid-i Aksâ'ya girmediği görüşündedir. Zemahşerî ise orada mescit bulunmadığından

Kur'an'da geçen Mescid-i Aksâ'nın Beytü'l-Makdis olduğunu ileri sürer. Ancak bu konudaki hadislerin neredeyse tamamında Hz. Peygamber'in diğer peygamberlere namaz kıldırıldığı bilgisinden hareketle, en azından orada namaz kılınacak bir yerin bulunduğunu varsaymak gerekir. Bu yerin de Hz. Süleyman'ın yaptırdığı mescidin kalıntıları veya eskiden mescidin bulunduğu yer olması kuvvetle muhtemeldir. (İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, s. 274; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, II, 706; Fahreddîn er-Razî, *Tefsîr*, XX, 146-147.)

Miracın diğer durakları ise hadislerde geçtiği ve yukarıda ifade edildiği şekliyle yedi kat göktür. Yedinci kat gökte Hz. İbrahim'in duvarına yaslanmış vaziyette oturduğu Beytü'l-Ma'mur denilen yere Hz. Peygamber uğramıştır. Beytü'l-Ma'mur, hadislerdeki tasvire göre her gün 70 bin meleğin ziyaret ettiği meleklerle ait bir ibadet ve zikir mekânıdır. Buradan Sidretü'l-Müntehâ'ya yükseltilmiştir. Sidretü'l-Müntehâ, müttefekun aleyh rivayetlerde yedinci kat gökte, bazı rivayetlerde ise altıncı kat göktedir. (Buharî, "Bed'ü-Halk" 6; Müslim, "İmân" 103; Ebü'l-Leys es-Semerkindî, *Tefsîru's-Semerkindî*, nşr. Ali el-Mevhud, Ali el-Muavvad, Beyrut 1427/2006, III, 290; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, s. 142. Ayrıntılar için bk. Yaşar Kandemir, Şifa-i Şerif Şerhi, I, 370-384.)

Hz. Peygamber'in tüm hayatını mucizelere boğmak, her hâl ve hareketinde olağanüstülükler aramak, Kur'an'da üsve-i hasene olarak nitelenen Hz. Peygamber'i insanlara örnek olmaktan uzaklaştırır. Bunun tersi olan hayatındaki mucizeleri yok saymak ise, peygamberliğini gölgeler. Zira Hz. Âdem'den Hz. Muhammed Mustafa'ya (s.a.s.) kadar tüm peygamberler için birtakım olağanüstülükler Kur'an ve sünnette bildirilmiştir. Kelam alimleri de mucizeyi, peygamberin ilahi buyruk ile görevlendirildiğinin en önemli delili saymışlar ve peygamberi mucize ile desteklenmiş kişi şeklinde tanımlamışlardır. Kaldı ki bir peygamberin hayatındaki bütün mucizeler yok sayılsa bile, ilahi alandan vahiy alması başlı başına bir mucize olarak yeterlidir. Hz. Ebû Bekir'in müşriklere söylediği "Ben bundan daha fazlasına inanmışım. Onun göklerden haber almasını tasdik etmişim, buna mı inanmayacağım?" sözü, tam da bunu ifade eder.

İsrâ ve Miraç, Hz. Peygamber'in hayatında gerçekleşmiş olağanüstü bir hadisedir. Bunun mümkün olduğu aklen kabul edilebilir, gerçekliği ise İsrâ suresi 1. ayeti ve birçok sahih hadislerle de sabittir, dolayısıyla ne imkanında ne de gerçekliğinde şüphe bulunmaktadır. Âlimlerin genel kanaati, Kur'an'da açık olarak geçmesi sebebiyle İsrâ'ya iman vacip, sübut bakımından katiyet ifade etmediği için zannî delil sayılan ahad haberlere dayanması sebebiyle

Miraca iman vacip değildir. Ancak ümmetin çoğunluğunun kanaati Miracın da hak olduğu yönündedir. Nitekim ümmetin zihninde ve söyleminde Miraç öne çıkmış, İsrâ ise içerisinde değerlendirilmiştir. Nitekim ülkemizde halk bu olayı Miraç kelimesi üzerinden bilir ve konuşur.

KUDÜS FATİHİ SELÂHADDÎN EYYÛBÎ

İlhan ASLAN

Tarihçi

Orta Çağ İslam dünyası Hz. Peygamber'in ölümünden sonra cereyan eden siyasi olaylarla buhranlı günler geçirmeye başlamıştır. Özellikle Hz. Osman'ın öldürülmesinden sonra derin çizgilerle ikiye ayrılan İslam âlemi, hem siyasi hem de dinî anlamda yüzyıllarca sürececek olan bir parçalanmanın eşiğine gelmiştir. Bu parçalanmanın menfi anlamda en tehlikelisi X. yüzyılda Kuzey Afrika'da kurulan ve akabinde Mısır'ı zapt eden Şii Fatimiler Devleti ile başlamıştır. Fatimiler, Abbasi halifeliğine karşı büyük bir tehdit unsuru oluşturmuş ve Haçlı Seferlerinin başladığı yıllarda Selçuklulara karşı Haçlılar ile ittifak yapmaktan geri durmamışlardır. Böylece iç buhranlar yaşayan İslam dünyası, Haçlı Seferlerinin başlamasıyla birlikte dışarıdan beliren bir kuşatmanın da altına girmiştir.

Selâhaddîn Eyyûbî, 1138 yılında Takrit şehrinde doğmuştur. Eyyûbî hanedanlığının kurucusu olan bu zatın devletinin Türk olduğu yönünde bir ihtilaf yoktur. Zikrettiğimiz hanedanlık Türk Atabeyliği Zengilerin varisi olma özelliğini taşımaktadır. Selâhaddîn'in en eski atası Yemen Araplarından Ravvâd b. el-Müsenâ el-Ezdî'dir. Ravvâdîler daha sonra Azerbaycan bölgesinde Hezbâniyye Kürtleriyle karışmışlar, X. asrın sonlarından itibaren kendilerini bu kabilenin bir kolu olarak görmüşlerdir. Daha sonra Selâhaddîn'in babası Necmeddin Eyyûb ve amcası Esedüddin Şirkûh, Selçukluların ve Zengilerin hizmetinde çalışan emirler arasına girmişler, bunun sonucunda Türklerle karışan Eyyûbî ailesi Türkleşmiştir. Selâhaddîn'in ağabeyi Turanşah, kardeşleri Tuğtigin ve Böri öztürkçe adlar taşırlar. Selâhaddîn'in annesi ise Şihabeddin Mahmud b. Tüküş el-Harizmî'nin kardeşidir. Dolayısıyla bu bilgiler, Eyyûbîlerin Türkleştiğini kanıtlamaktadır.

Millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un "Şarkın en sevgili Sultanı" ve Fransız tarihçisi Champdor'un "İslam'ın en saf kahramanı" olarak nitelediği Selâhaddîn Eyyübî'nin büyük bir şöhrete kavuşması, Haçlılara karşı kazanmış olduğu zaferler nedeniyledir. 1096 yılında başlayan ve Temmuz 1099'da Kudüs'ü işgal eden Haçlılar, başta Kudüs krallığı olmak üzere Antakya, Trablus ve Urfa'da Haçlı devletleri kurmuşlardır. Bu tarihten sonra Türklerle Haçlılar arasında onları Kudüs'ten çıkarmak için büyük mücadeleler başlamıştır. 1144 yılında İmameddin Zengi'nin Urfa'yı fethi, ikinci Haçlı Seferinin başlamasına ve mücadelelerin daha da şiddetlenmesine zemin hazırlamıştır. Haçlılar ile mücadele hâlinde olan Müslümanların hedefi Kudüs'ü tekrar hâkimiyet altına almak olmuştur.

3 Temmuz 1187 Cuma sabahı Haçlı ordusu Safuriye'den Taberiye'ye doğru harekete geçti. Selâhaddîn Eyyübî, Haçlı ordularının ilerlemesine mani olmak amacıyla gerekli güvenlik tedbirlerini aldı. Bunun sonucunda Haçlı birlikleri Taberiye bölgesinde büyük kayıplar verdi. Selâhaddîn, 5 Temmuz 1187 yılının Pazar sabahı Taberiye bölgesini kuşattı. Ardından Taberiye'den Lubyâ bölgesine geçti. 8 Temmuz Çarşamba günü Akka'yı kuşattı. Akka şehrinin teslim alınmasından sonra şehir yağmalandı. Sultan Cuma namazını burada eda ettikten sonra bir süre Akka'da kaldı. Bu şehri büyük oğlu Melik el-Afdal'ın yönetimine bıraktıktan sonra kumandanlarına verdiği talimatlar ile civardaki bölgelerin fethedilmesini emretti. Birçok kale ve şehrin ele geçirilmesinden sonra Mısır yolu üzerinde bulunan Askalan şehri de Eyyübîlerin eline geçti.

Sultan Askalan şehrini aldıktan sonra Mısır'dan oğlu el-Melik el-Aziz kendine bağlı kuvvetlerle Hüsameddin Lü'lü el-Hacib kumandasındaki Mısır donanmasıyla geldi. Donanma deniz tarafını emniyete aldı. Sultan bundan sonra Kudüs'e doğru hareket etti. Kudüs'te bu sırada çok sayıda savaşçı toplanmıştı. Şehrin müdafaasını Balian d'İbelin, patrik Herakliyus idare etmekteydi. Selâhaddîn ilk aşamada öncü birlikleri harekete geçirdi. Bu birliklerin kumandanlarından Cemaleddin Şervin b. Hasan el-Zerzârî Kudüs yakınlarında Kubeybat denilen yerde düşmanın hücumuna uğradı ve şehit düştü. Selâhaddîn ise 20 Eylül 1187 Pazar günü Kudüs önlerine vardı. Şehrin batısında karargâh kurdu. Beş gün surları keşfetti ve kumandanların yerlerini belirledi. Şehrin kuzeyinde müsait bir yer buldu ve ardından karargâhını buraya nakletti. Mancınıkları kurduktan sonra 27 Eylül Pazar günü bombardıman emrini verdi. İçeriden de aynı şekilde karşılık veriliyordu. Uzun mücadelelerden sonra Caber Kalesi'nin eski sahibi Mâlik

el-Ukaylî'nin oğlu İzzeddin İsa düşmana karşı gösterdiği büyük başarılarından sonra şehit oldu. Bu hadise Müslümanları heyecana getirdi. Saldırıya geçen Müslümanlar surlara dayanıp Lağım açmaya ve bunları ateşlemeye başladılar. Saldırılara daha fazla dayanamayacaklarını anlayan Haçlılar bir danışma meclisi kurup Selâhaddîn'e elçi yolladılar. Selâhaddîn onlara aman vermeyerek "91 yıl önce Frenkler Kudüs'ü nasıl teslim aldılarsa şehri öyle teslim alacağım." şeklinde bir cevapta bulundu. Haçlıların tekrar Selâhaddîn ile yaptıkları görüşme sonucunda kırk gün içinde her erkeğin 10 dinar, her kadının 5 dinar, çocukların 2'şer dinar ödemesi şartıyla istedikleri yere gidebilecekleri kararlaştırıldı. 2 Ekim 1187 Cuma günü Kudüs'ü teslim ettiler. Kalenin burçlarına Selâhaddîn'in bayrakları çekildi. Haçlıların fidye ödemedi kaçmalarını önlemek amacıyla şehrin kapıları kapandı. Mescid-i Aksâ'dan Haçlılar tarafından yapılan gravür ve resimler temizlendi. Minber yapıp camiye yerleştirildi. Selâhaddîn Cuma hutbesini okumak için, Halep'in fethi sırasında Kudüs'ün fethini müjdeleyen Kadı Muhyiddin b. el-Zeki'yi hatip tayin etti. 9 Ekim 1187 Cuma günü Mescid-i Aksâ'da Selâhaddîn adına hutbe okundu ve Cuma namazı kılındı. Selâhaddîn, el-Melik el-Adil Nureddin Mahmud b. Zengi tarafından Mescid-i Aksâ'ya konmak için yaptırılan minberin Halep'ten getirilip yerine yerleştirilmesini, mihrabın mermerle kaplanmasını ve caminin tamirini emretti.

Kubbetü's-Sahra'yı Haçlılar kiliseye çevirmişlerdi. Bu caminin temizlenmesiyle el-Fakih Ziyaeddin İsa uğraştı. Selâhaddîn bu camilere imam, hatip Kur'an okumak için görevliler tayin etti. Kubbetü's-Sahra civarındaki Hristiyan mezarları tahrip edildi. Şehrin yerli Hristiyanlarına cizye ve vergi ödemeleri şartıyla dokunulmadı. Böylece Hz. Ömer zamanında İslam toprağı olan Kudüs, Selâhaddîn Eyyûbî sayesinde tekrar Müslümanların hâkimiyeti altına girdi.

KUDÜS BENİM YÜREĞİM

Gül Sena GÖKDUMAN

AH KUDÜS!

Ah Kudüs!

Ah benim yüreğim,

Heybemden dökülen kırık ve eksik kelimelerim,

Ah benim ümmetim ve kimsesizliğim!

Ümmet ve kimsesizlik... Filistin topraklarına değdiği andan itibaren yüreğime hançer gibi saplanan iki kelime oldu bunlar. Benim için Filistin'i ve Kudüs'ü, bundan da öte sol yanıma çöken iki cihanlık ağırlığı anlatan o iki kelime... Kimsesizlik, ümmetin yanına yakışmaz gibi geliyor insana. Garip şey ki, ruhu ve gözyaşları ile tanıdıkça bu toprakları anlıyor insan. Anlıyor ki, Filistin'de her şey daima kendisi ve tezadı ile yan yana duruyor. Şan zillet ile zulüm mazlumiyet ile hatırlayış derin bir nisyan ile ama en çok da ümmet, ümmet ardında kalan her şeyi yok eden delici ve kapkaranlık bir kimsesizlik ile yan yana duruyor. Bu yüzden bu hikâye bu kadar ağır hece hece düşüyor önümüze. Bu yüzden, kelamın mürekkebi söz Filistin'e gelince hep susuyor. Bu yüzden eksiliyor kelimeler. Çünkü Filistin terk edilişimizden önce kendimizi, kendi yüreğimizi terk ettişimizin öyküsünü fısıldıyor bize.

Filistin annemin henüz ufacıkken avuçlarıma bıraktığı bir dua ve yakarıştı bana. Ben Filistin'i değil en önce kendi yüreğimi ve çocukluğumu bulmaya gitmiştim bu yüzden. Hafıza-yı beşer nisyan ile maluldü ya benim de hatırlamaya ihtiyacım vardı çünkü. Mazlum ile zalimin, ak ile kara ve yerle gökler kadar aşikâr olduğu bir davada, mazlum olmanın bir zamanlar nasıl hissettirdiğini hatırlamaya ihtiyacım vardı. Ruhum felaha kavuştu mu demeliyim? Zira Filistin'de gücün ve kibrin altında ezilmiş Müslümanlar bulamadım. Elhamdülillah ki (!) Filistin hâlâ mazlum ve masumdu. Bulduğum şey bana Filistin'e dair aslında neyi hiç fark etmeden, usulcacık

kaybettiğimizi hatırlattı bana. Derin ve sarsılmaz bir tevekkül buldum çünkü o topraklarda.

Aksâ'nın güzel yüzlü mahcup çocuklarından, Kudüs'ün perişan, yıkık dökük sokaklarına dek Filistin hep Filistin'di aslında. Dimdik ve hep orada. Bizim ve dahi kimsenin olmayışına rağmen hem de. Kırgın ve yorgundu ama ince ve narin boynu zulme asla eğilmemişti. Bu tevekkül ve direnişin karşısında yaşadığım şaşkınlık bir duvar gibi çarpacaktı sonra yüzüme. Nasıl ve niçin diye sorarken bulacaktım kendimi defalarca. Nasıl bu kadar dirayetli olabildiklerini havsalam almayacaktı. Hayatın olağanca seyrinde akıp gidişi hayrete düşürecekti beni. Nasıl gülüp eğlendiklerine, geleceğe dair planlar yapabildiklerine, çiçeklerin kendi ülkemin çiçekleri gibi umarsızca açışına, baharın tıpkı bahar gibi Filistin semalarını dolduruşuna... Tüm bunlara hayret edecektim birer birer. Sonra hayretim ağır ağır çökecekti vicdanımın üstüne. Çünkü o an anladım. Anladım ki bizim kendi sağ salim ülkelerimizde meydanlarda çığlık çığlığa haykırdığımız o cümle dilimizden değil belki ama yüreğimizden düşeli çok olmuş.

“Birruh biddem nefdike ya Aksâ! (Kanımız ve canımız sana feda olsun ya Aksâ!)” Bu sloganı Filistin için yürüyüşe katılmış hemen hemen herkes bilir. Oysa anladım ki yüreğimizde feda edilen kanımız ve canımız değil Filistin davasının kendisi olmuş. Hem de bu feda ediş öyle usulcacık ve sessiz olmuş ki, sloganlar atmaya devam ederken hâlâ, tek yürek bu davanın arkasında olduğumuzu sanırken daha Filistin'in yitikliğine dair zımnî bir kabullenişin, en fazla on dakika için yüreğimizi meşgul eden bir hüznün içinde kaybolduğu bir konformizmin esiri olmuşuz. Filistinli bir hukuk öğrencisi bana neden tek devlet istediklerini, barışın onlar için niçin her zaman adalet demek olmadığını anlatırken fark ettim kendimin de bu davayı içimde nasıl yitirdiğimi. Zira ‘tek devlet’ benim için o kadar İsrail’i temsil eden bir mefhumla dönüşmüştü ki bu kişinin Filistin’den bahsettiğini anlamam zaman almıştı. Sonra bir de utanmadan ‘ama bu dediği gerçekçi mi şimdi’ diye sorgularken bulmuştum kendimi. Sanki hak olan mümkünün çerçevesine sığmak zorundaymış gibi. Sanki İsrail cebir ve zulüm ile namümkünü bir gün mümkünle çevirmemiş gibi. Şimdi tüm bunları, Filistin’i Filistin’de değil ama yüreğimizde yitirdiğimizi hatırlarken ne acı ki başımın üstündeki gök artık Filistin topraklarını örtmüyor. Ve belki bir daha da hiç örtmeyecek. İsrail Devleti’nin pasaportuma kondurduğu barkodun devletin güvenliği için üst seviye tehdit oluşturduğum manasına geldiği ile müjdelendim çünkü. Filistin’den sürgün edilmek de bana o topraklardan hatıra kalan bir kader

ortaklığı olacak gibi duruyor şimdilik. Gözyaşlarım gözlerimi mani olamadığım bir hızla ıslatırken Kudüs'te doğmadığı için ömrü boyunca Kudüs'e belki bir ya da iki kez girmesine izin verilen tüm o Filistinliler birer birer geçiyor zihnimden. Otobüsümüzün Aksâ'ya çok ama çok uzaktan bakan bir tepenin başında durup, ufukta altın kubbesi belli belirsiz ışıldayan Kubbetü's-Sahra'yı gösterişini hatırlıyorum. Sonra yüreğimi delen o cümle düşüyor bu güzel günün tam ortasına. İşte diyorlar, bir Filistinlinin Kubbetü's-Sahra'yı görebildiği en yakın nokta bu. O an bu acının derinliğine vakıf olamıyorum. Ancak ve ancak Filistin'den sürgün edilişimin haberinin tüm ağırlığı ile omuzlarıma çöktüğü şu vakitlerde bu tarifsiz zulmün ve acının idrakine bir parça daha yaklaşabiliyorum. Bir ah dökülüyor dudaklarımdan istemsiz. Ah yüreğim!

Yürek... her şey yürekte başlayıp bitmiyor mu zaten. Bir ders varsa bana kalan Filistin'den o işte sadece budur. Bana deseler ki Filistin'i tek bir kelime ile anlat ben size yürek derim. Yüreği olan insanlar...Ve bundan gayri, Allah şahidim ki, başka hiçbir ama hiçbir şeye sahip değiller. İnanan bir yüreği hiçbir bomba parçalayamaz yazmıştım bir zaman bir yerlerde. Şimdi Filistin'i görmeden yazılmış bu cümle ne naif ve eksik geliyor kulaklarıma. Ümmet Filistin'de yanına bizim kondurduğumuz derin bir kimsesizlikle öylece duruyor. Ve artık bütün şiirler ve sözler Filistin'den bahsediyor bana. Şeriatî'den bir cümle düşüyor önce zihnime. "Bir zulmü durduramıyorsanız en azından herkese anlatın" diye haykırıyor, acizliğimize bir tokat savurur gibi. Sonra bir başka şairin bir dizesi daha düşüyor aklıma. Bir kalbiniz vardı diyor onu hatırlayın. Bir kalbiniz vardı sizin, bir yüreğiniz... Uzak coğrafyalarda unuttuğunuz bir Kudüs'ünüz vardı.

Hatırlayın!

Yalnızca muhabbeti değil, öfkeyi ve zulmü de hatırlayın. Unutulan yitirilir çünkü.

Nisyan derin ve azap dolu bir hatırlayış ve bitmek bilmez bir özleme dönüşüyor benim için artık.

Bir ah daha dökülüyor dudaklarımdan:

Ah yüreğim!

Ah Kudüs!

BEN FİLİSTİN'İM

Ayşe Nur MENEKŞE

Büyüemeyen çocuklar cennet bahçelerinde oynarken, Mescid-i Aksâ'nın güvercinleri konar avuçlarına... O güvercinler ki, anlar çocukların dilini... Hz. Süleyman'ın kuşları anladığı gibi...

Ben Filistin'im...

İçinizde saklanan dünyanın en tenha yeriyim.. Zihninizin çıkmazlarında korkusuzca yürümeyi öğrendiğiniz yer benim... Yüreğim cesaretini kuşanmış sadık bir haberciyi bekler... O haberci ki, selam getirir Hz. İdris'ten dün gibi...

Ben Filistin'im...

Siz susmayı tercih ederken en çok konuşan benim... Hakkında konuşulan ve sorgusuzca karara varılan yerdeyim. Gözlerim güneşin kızılığına bakarken çok yanar, bir de ateş düşen evlere... O evler ki, misafirperverdir Hz. Şuayp'ten beri...

Ben Filistin'im...

Ardımdan yürüyenleri bilirim. Önüme düşenleri, çelme takmayanları... Yol göstericilerin sevdiği yer benim. Bir kahramanın yüreğinde, bir yiğit kızın rüyasındayım. Hak diyenleri aşağılayanların boğulduğu yerdeyim. Bir asanın ucunda, müjdelere getiren bir Nebi'nin izindeyim. Zaferi avuçlarında taşıyanların umudunda, bitmemiş şiirlerin nakaratındayım. O şiirler ki, Kızıldeniz'i anlatır, Hz. Musa gibi...

Ben Filistin'im...

Avuç içi kadar toprağa yüzbinlerce yüreğin sığıdığını bilirim. Kurulan ölüm tuzaklarına karşı korkusuzca selama duranların yaşadığı yer benim... “Kim sahip çıkarsa zafer onundur” çağrısına kulak verenlerin ayak bastığı yerdeyim. Kapılar barışa açılın diye yakarır bir Nebi... Hz. Harun'un aminleri yükselir özgür kuşların kanatlarından... Huzuru çağırır gibi...

Ben Filistin'im...

Düşlerimi bana anlatan birilerinin olduğu yerdeyim. Yakınımda duran, bana dokunan ve gözlerimden hüznümü anlayanların safında... Karartılmış

dünyamdan bana ışık yakanların, gelişiyle yolumdaki taşı kaldıranların yanı başındayım. İzbelerimde yazılan mektupları sahiplerine bıraktığım zamanlardayım. Gözyaşlarımla yıkanan umutların tam ortasındayım. Bir mümin kucaklar inanmışları... Hz. Davut'un sesi yetişir suskunluğun tam ortasına... Bütün hıçkırıkları dindirir gibi...

Ben Filistin'im...

Çocukların büyümeyi hayal ettiği yarınlardan ümidini asla kesmeyen benim... Onların gözlerindeki yaşlarda yıkanır kirlenen hırslar... Onların yüreklerinde bilenir hınçlar... Büyüyemeyen çocuklar cennet bahçelerinde oynarken, Mescid-i Aksâ'nın güvercinleri konar avuçlarına... O güvercinler ki, anlar çocukların dilini... Hz. Süleyman'ın kuşları anladığı gibi... Bir mabette soluklanır inanmışlar... Acımaz artık yaralar... Açarsan gözlerini baktığın yerdeyim. Miraca çıkan duygularının evveli benim, ahiri benim... Gözlerin ıslanırken yüreğini ısıtan benim... Bir alevi nefesimden içine üfler gibi...

Ben Filistin'im...

Yakınmanın, öfkelenmenin, ağlayıp inlemenin hiç faydası yok bana... Üstüne düşeni yapmayanların özgürlüğümü çaldığı yerdeyim. Bir avuç toprağa sıkışıp kalmış değil bedenim... Sınanmış heyecanların, yoksul heveslerin, hırçın sevdaların beslendiği yer benim... Bende yaşayanları, bende yorulanları dinlendirir bir elçi... Hz. Elyesa'nın sözleri yetişir laftan anlamayan topluluklara... Bütün kelimeler dökülür dudaklarımdan o zaman kutsal bir dua gibi...

Ben Filistin'im...

Varlığım tek başına yeter benimle yürüyenlere... Gerçeklerin yankısının dünyaya ulaştığı yerdeyim. Kuşluk vakti gülümsemelerimi görmek istediğiniz yerde... Acıların üstünü usulca şefkatimle örttüğüm yerde... Oyunu bozulmuş çocukların ağladığı yer benim... Bombaları top zanneden çocukların ölümle kucaklaştığı yerdeyim. Anneler ninni yerine ağıt yakarlar benim bağrımında... “La ilahe illallah” diyen gençler soluklanır Aksâ meydanında... Zafer için bekleyen gençlere Hz. Zekeriya'nın sabrı yetişir... O sabır ki, yalnızlara arkadaş, mazlumlara yar gibi...

Ben Filistin'im...

Hesabı sorulmadık ahlarnın her gün filizlendiği yerdeyim. Korkaklığı cesaret sayanların gölgeme tahammül edemediği yer benim... Kaybettiğimi zannederlerken yeni hikâye yazanlar yaşar iliklerimde... Bir mabedin eşğine yüz sürmenin şerefiyle bilenirler yeniden... Yeniden doğar çocuklar başka

çocukların öldüğü yerde... Ben bir davanın adyım... Bu davaya adanmışların kolu ve kanadıym. Hz. Yahya'nın gün ortasından duası yetişir... Yıldızlar belirir güneşin arasından an gibi...

Ben Filistin'im...

Avuçlarımı tuttuğum çocuklar büyümeden düşer toprağıma... Diriliş muştuları söyler semamda dolaşan güvercinler... Bir talihsizliği silmek için döner durur zaman... Mekân bu yeri gülistan eylemek ister. Yanan evler, yıkılan binalar arasında dirilir en güzel çiçekler... Karanlığın tam orta yerine uyanır savaşın çocukları... Anneler en cesur çocuklarını savaş alanında doğurur. Ölümün düğün yeri olduğu yerdeyim. Sığınağı Allah olanın derdi yoktur. Havarileri yetişir teselli için Hz. İsa'nın... Hz. İsa'nın doğduğu yer benim... Darlık arasında genişlik bulanların, isyanın tuzağından kurtulanların yaşadığı yerdeyim. İmanıyla dirilenlerin kalbindeki aşk benim... Hz. İsa'nın ruhunu kuşanır gibi... Hüzünlü bir coğrafyada zaferi kazanır gibi...

Ben Filistin'im...

Toprağımda çocuklar büyümez benim... Üzerlerine salınan bombaları uçurtma zannederler. Tel örgülerden salıncaklara kurulurlar... Beton yığınları arasında korkuları da sıkışıp kalır çocukların... Uyumak istemez benim toprağımin çocukları... Onlar bilirler uyumanın ölüm demek olduğunu... Uyumak bombalardan kaçamamaktır benim toprağımda... Uyumak annesinin elini bir daha tutamamak, babasının dizine başını koyamamaktır. Sahilde top oynarken şehadetin ne demek olduğunu bilir benim toprağımin çocukları... Oyun oynarken yakalar ölüm onları...

Ben Filistin'im...

Kanlı tuzakların tam orta yerindeyim... Çalınmış topraklarımın talibiyim... İmanlı yürekler bilirim özgürlüğüm için savaşan... Zalimlere kafa tutan, mazlumların ahını yerden kaldırmaya meyilli nice kahramanlar bilirim. Onlar ki, zulme karşı sağır ve dilsiz olanlara sevgileriyle hadlerini bildirirler. Onlar ki, dünya susarken şanlı bir dava için meydanlara inerler.

Ben Filistin'im...

Yıkılan evlerin yalnızlığına şahidim. Ölümlere aldırış etmeden diriliş için büyüyen ümitlere... Mescid-i Aksâ'da kılınan namazlara ve edilen dualara şahidim. Dünyaya taş ve sopalarla meydan okuyan yaşlı, genç ve çocukların imanına... Zulümlere sessiz kalmamak için yola koyulanlara ve bu yolda şehadeti tadanlara şahidim. Kardeşinin elinden tutanlara, aşımı paylaşanlara, üşüylene yüreğini açanlara şahidim.

Ey dünyanın korkaklığına inat yiğitliğini elden bırakmayanlar...
Ey gözümün yaşımı silmek için bir gece yola koyulup, yolda bırakılanlar...
Ama tekrar yola koyulmaktan asla vazgeçmeyenler...
Ey hücrelerime kadar sevgisini ve merhametini bahşedenler... Büyük bir
yürüyüş bizimkisi... Haksızlığa karşı yeniden diriliş...
Zafer çocukların gülüşleriyle gelecek toprağıma... Zafer arşa ulaşan
dualarla gelecek...
Ben Filistin'im...
Dün gibi bugün de toprağımanın tek sahibiyim...

KUDÜS ULVİ BİR SEVDA-YÜCE BİR DAVA

*Doç. Dr. Ülfet Görgülü
Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi*

*“Yürü kardeşim!
Ayaklarına bir Kudüs gücü gelsin.”
(Nuri Pakdil)*

Ehl-i Kudüs’ün etrafına örülen duvarlara hayıflanıp kahırlanmadan evvel, Kudüs’le aramıza ördüğümüz görünmez duvarlara yanalım. Hangisi daha “utañ verici” diye bir muhasebe yapalım.

Gecenin sessizliğini delen postal sesleriyle bölünür uykumuz. Acaba hangimizin kapısı çalınacak, hangi komşumuzun evi basılıp ciğerparesi tutuklanacak diye bekler dururuz.

*Şehirlerden Gazze,
Aylardan ramazan,
Vakitlerden iftar,
Gazze bombalanıyor...
Vakitlerden sahur,
Gazze’ye bombalar yağıyor...*

Gazze enkaza dönüyor. Enkazın altından bir baba çıkarılıyor, bir anne çıkarılıyor, çocuklar çıkarılıyor... Belli ki iftarı ukbada yapacaklar... 11-12 yaşlarında bir kız çocuğu çıkarılıyor. Ağır yaralı... Ambulansla Kudüs’e getiriliyor. Bir hafta yoğun bakıma alınıyor. Kendine geldiğinde Kudüs’te bir hastanede olduğunu öğrenen bu yavru, şehit olan ailesinin acısına yanmak yerine, sevinç gözyaşlarıyla ellerini duaya açıyor: “Allah’ım ölmeden Kudüs’e geldim ya sana şükürler olsun!”

Hastaneden tekrar Gazze'ye gönderilecek, Kudüs'ü belki de bir daha hiç göremeyecek bir kız çocuğundan öğreniyoruz Kudüs'ün nasıl sevileceğini. Gelip göremeyecekleri bir diyarın hasretiyle yanmanın ne olduğunu, bir kez bile secde edemeyecekleri Mescid-i Aksâ'nın uğruna canlarını seve seve vermenin ne olduğunu Gazzeli, el-Halilli, Ramallahlı sevdalılardan alıyoruz... Utanıyoruz...

Davası olmayanın sevdası hakiki olmazmış. Davayı da sevdayı da ehl-i Kudüs'ün gözlerinde, Aksâ'nın aziz cemaatinin yüzlerinde okuyoruz... Mahcup oluyoruz.

Kudüs nedir? Nerededir?

Haritadaki coğrafi konumunu sormuyoruz elbet. Ümmet-i Muhammed'in sinesindeki yerini soruyoruz. Kudüs bizim neyimiz olur? Vicdani bir sorgulama yapalım istiyoruz.

Bize kutsal emanettir Kudüs. Hz. Âdem'den Hz. Muhammed Mustafa Efendimize (s.a.s.) kadar iman ettiğimiz nice peygamberlerin kadem-i şerifleriyle şereflenmiş, Efendimizin İsrası ile onurlanmış, miracın kapısı olmakla taçlanmış bu mübarek şehir bütün bir ümmete emanettir. Emanete sahip çıkmak imanın gereğidir. Müminlerin felah ve saadete ermelerinin bir şartı da emanetlerine ve ahitlerine sadık kalmaları değil midir? (Mü'minûn, 23/8.) Hâl böyle iken bu kutsi emaneti ne zaman yalnızca oradaki kardeşlerimizin uhdesine tevdi etmiş, ahde vefa sorumluluğu ne vakittir yalnızca onların zannetmişiz... Af diliyoruz.

Mahzun bir yetimdir Kudüs. Yetime kol kanat germek, hâmisi olmak Allah Teâlâ'nın emridir. Rabbimiz yetimi hor görenleri kınamakta (Mâûn, 107/2.), onu ezip üzmeyi yasaklamaktadır. (Duhâ, 93/9.) Yetimle imtihan, akabeyi/sarp yokuşu aşmaktır. (Beled, 90/15.) Kudüs sadece Filistinli kardeşlerimizin değil, İslam ümmetinin büyük bir davasıdır. Bugün sarp yokuşu aşmanın bir yolu da, yetim Kudüs'ün özgürlüğü için koşmaktır, selameti için çalışmaktır. Hariçten ağıt yakmak değildir Kudüs'e vazifemiz... Kudüs'ü anlamak, yaşamak, dava edinmek, Mescid-i Aksâ'ya cemaat olabilmektir. İmkân buldukça Kudüs'e koşabilmektir.

Ehl-i Kudüs'ün etrafına örülen duvarlara hayıflanıp kahırlanmadan evvel, Kudüs'le aramıza ördüğümüz görünmez duvarlara yanalım. Hangisi daha "utanç verici" diye bir muhasebe yapalım. İşgalcilerin yükselttiği duvarlar elbet aşılır, bir gün yıkılır Allah'ın izniyle. Lakin koskoca bir ümmetin,

mazlum kardeşlerini yalnızlaştırmalarının, kendi kaderine terk etmelerinin hesabı Allah'a nasıl verilir?

Hız. Davut'un makamının girişinde bulunan küçük bir Müslüman mezarlığına bakıyorken yanımızdan geçen yaşlı ve ak sakallı bir Filistinlinin bize dönüp celalli bir sesle: "Mezarlığa niye bakıyorsunuz? Dönüp İslam dünyasına bakın, Müslümanların hâline bakın. Çoğunun mezardaki ölülerden farkı yok!" haykırışı oldukça derin manalar ve ince sitemler taşıyor, tokat gibi yüzümüze iniyordu.

Elhak, Kudüs ümmetin aynasıdır. İşgalin büyüğü Kudüs'te mi yoksa yüreklerimizde mi, bir bakalım. Dünyevi hırsların, nefsani hazların işgal ettiği kalplerde ne ulvi sevdalar yeşerir, ne yüce davalar can bulur. Ümmet olarak üstümüzdeki ölü toprağını atmadan, zihnimizdeki ön yargı zincirlerini kırmadan, kalplerimizdeki gaflet bulutlarını dağıtmadan, İslam âlemine sirayet eden tefrika hastalığından kurtulmadan, hizipçilik prangalarını parçalamadan, "Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı yapışın, parçalanmayın." (Âl-i İmrân, 3/103.) emri ilahisine uymadan ne biz özgür olabiliriz, ne Kudüs.

Hız. Ömer'in kudümünden beri asırlarca kardeşliğin, hürriyetin, adaletin diyarı olmuş, birlikte barış ve güven içinde yaşamının en güzel örneklerini sunmuştur insanlığa bu kutsal belde. Bütün mezhepleriyle Hristiyanı, Yahudisi ve Müslümanı bir arada yaşamış, komşuluk, arkadaşlık yapmıştır birbiriyle. Kimsenin mabedine dokunulmamış, ibadetine engel olunmamış, kutsalına saygı gösterilmiştir. Bugün aynı belde maalesef işgalle, zulümle anılır olmuş, Kudüs'ün bağına hançer saplanmış, alınına kara leke sürülmüştür. Kudüs'ün kutsiyetine ihanet edilmiştir. Şehrin her girişine kurulan kontrol merkezleri, her köşesine yerleştirilen gözetleme kuleleri, Mescid-i Aksâ'nın karakola döndürülen her bir kapısı bu ihanetin canlı belgeleridir.

Konuşan ve yaşayan tarihtir Kudüs. Kudüs, bereketin merkezidir. Kerim Kitabımızdaki nice surelerin ve ayetlerin tecelligâhı, nice kıssaların zuhur yeridir. Kudüs'te Âl-i İbrahim'le kucaklaşır, Âl-i İmran ile kaynaşırsınız. Hız. Meryem mihraptan gülümser size, Hız. İsa ve havariler ile son akşam yemeğinde buluşursunuz. Hız. Zekeriya'nın duasına el açar, Hız. Yahya'nın kulluğuna hayran olursunuz. Nebi Musa ile çölde karşılaşır, Hızır'la yolculuğunun serencamını dinlersiniz. Hız. Davut'un zikrine iştirak eder, Hız. Süleyman'la mabedin ihtişamını seyre dalarsınız. Hız. Yakup ile Yusuf'a (a.s.) gözyaşı döker, kavuştukları gün vuslatın sevincini yaşarsınız. Âlemlere

rahmet Yüce Resulümüzün imametinde enbiya efendilerimizle saf tutar, onu taşıyan Burak'a imrenerek bakarsınız. Velhasıl Kudüs size sıra olur ve siz ezelden Kudüslü olduğunuzu anlarsınız.

Lakin Kudüs'ü sevmek, Kudüslü olmak kolay değildir. Büyük davalar büyük bedeller ödetir. Tıpkı kutlu nebilerin nice ağır imtihanlardan geçtiği gibi. Tıpkı bugün Kudüs ehlinin, Batı Şeria'daki kardeşlerimizin ödediği bedeller gibi. Kudüs'te yaşamak iman ister, aşk ister, yürek ister. Aldıkları asgari ücretin tamamını kiraya yatırmak, kıt kanaat yaşamak değildir sadece ehl-i Kudüs'ün ödediği bedel. "Gecenin sessizliğini delen postal sesleriyle bölünür uykumuz. Acaba hangimizin kapısı çalınacak, hangi komşumuzun evi basılıp ciğerpareleri tutuklanacak diye bekler dururuz. Acaba bu gece sıra kimde?" cümleleriyle dile getiriyor Kudüs gecelerini, ehl-i Kudüs'ten biri.

Bir diğeri anlatıyor: "Duvarlar örülmezden önce 10 dk. sürmüyordu evimizden mescide geliyoruz. Şimdi vasıta ile iki saatte zor gelmekteyiz." Ancak duvar onları yıldırıyor, aşk engel tanımıyor. Aksâ'yı sahihsiz, mescidi cemaatsiz bırakmamak için gece gündüz koşuyorlar. Mescid-i Aksâ'ya, Kudüs'ün kalbine akıyorlar kadın, erkek, yaşlı, çocuk. Kış soğuk, yaz sıcak demeden ümmet adına bu kutsi nöbeti tutmaya devam ediyorlar.

Biz küçük meseleleri büyüteduralım, basit problemleri çözülmez dertlermiş gibi algılayıp bunalımlara düşelim ehl-i Kudüs bize sabır, sükûnet, itaat, metanet, kanaat ve huzur dersi versin. Huzurun bol kazanmakta, çok harcamakta, güzel yiyip içmekte, iyi giyinip gezmekte değil bir davaya gönül vermekte, sevdası uğruna her çileye göğüs germekte, her zorluğa tahammül etmekte olduğunu sessiz sedasız anlatsın. "Bize nasıl geçinebildiğimizi sormayın" diyor onlardan biri, "Nerden geliyor, nasıl geçiniyoruz, inanın pek çoğumuz hesap bile yapmıyor. Zira Allah bize yardım ediyor." diye ekliyor. Gerçek şu ki, Sultan Süleyman Han'ın eski şehrin etrafına yaptırdığı muhteşem surlar misali iman, vakarı ve onuruyla dimdik ayakta duruyor Kudüs ehli.

Enbiya yurdu, veliler diyarı, Hz. Ömer'in yadigârı, Selâhaddîn Eyyübî'nin armağanı, ecdadımızın kutlu mirasıdır Kudüs. Maneviyatıyla sarıp, mukaddesatıyla sarmalar Kudüs gelenlerini. Zeytin Dağı'na çıktığınızda muhteşem bir manzarayı temaşa edersiniz, dilinizde "Ve't-tîni ve'z-zeytûni" ayetleriyle. Aksâ'ya vardığınızda Zeytin Dağı karşıdan arz-ı endam eder, gülümser size tüm zarafetiyle. Her bir taşı, her karış toprağı ne hikâyeler anlatır, ne sırlar fısıldar kulağınıza.

Ehl-i ilim “İşgal altındaki Kudüs’e gitmek caiz midir, değil midir?” diye tartışa dursun, Kudüs’ten selam var, Filistinli kardeşlerimizden mesaj var cümle Kudüs sevdalılarına:

“Lütfen buraya gelin. 3 km uzağındaki bir Filistinli gelemiyor buraya ama hasretiyle yaşayıp ölüyor. İşgalciler Filistinlileri Mescid-i Aksâ’dan uzak tutmak istiyor. Gidilmeyi hak eden üç mescitten ziyarete muhtaç olanı Mescid-i Aksâ. Burada sizin tarihiniz var. Kudüs’ün yüzde sekseni sizin ecdadınızın, gazilerinizin döşediğı taşlardan oluşuyor. Buraya geldiğinizde dokunduğunuz her taş sizinle konuşacak. Bizden önce onlar size “Hoş geldiniz” diyecek. Tek isteğimiz bizi yalnız bırakmamanız. Siz gelince biz mutlu oluyoruz. Kendimizi güçlü hissediyoruz. Gelişinizle, “Bu mescidin sahibiyiz” diyorsunuz. “Biz burayı sahipsiz bırakmayız.” mesajını veriyorsunuz.

Ey başı miraca yükselir gibi dik duran Filistinli! İmanlı, yürekli, vefalı Kudüs ehli! Selam olsun size. İnanın sizin bize değil bizim size ihtiyacımız var. Kudüs’ün, Aksâ’nın bize ihtiyacından ziyade bizim oraya gelmeye ihtiyacımız var. İnsanlığımızı gözden geçiriyor, müminliğimizi yeniden sorguluyoruz sayenizde.

Hikâyenı Kudüs’te öğrendiğim, adını dahi bilmediğim Kudüs aşığı Gazzeli gazi yavrum. Selam olsun sana da!

*“Gel anne ol!
Çünkü anne bir çocuktan Bir Kudüs yapar.”
(N. Pakdil)*

‘PEYGAMBERLER ÂSİTÂNESİ’ KUDÜS

Betül ALTUN ERİNCİK
Ankara Müftülüğü Uzman Vaizi

*“Ve Kudüs şehri.
Gökte yapılip yere indirilen şehir / tanrı şehri ve bütün insanlığın
şehri”*
Sezai Karakoç

Kendisine kavuşmanın vuslat duygusu uyandırdığı şehirler vardır. Mekke, Medine ve Kudüs. Mekke-i Mükerreme Rahman’a vuslattır; Cenâb-ı Hakk’ın haremine misafir olmak. Medine-i Münevvere Muhammed Mustafa’ya vuslattır; Hz. Peygamber’e (s.a.s.) komşu olmak. Kudüs-i Şerîf ise bir yanıla insanlık tarihine ve İbrahim milletine, bir yanıla göklere, bir yanıla da cennete vuslattır. Zira Hz. Peygamber’in (s.a.s.) hurma diyarı Medine’ye ve Muallak Kayası’nı bağrında barındıran Mescid-i Aksâ ve Kudüs’e atıfla buyurduğu gibi “hurma ve kaya cennettendir.” (İbn Mâce, Tıb, 8) Nice peygamberin tevhid mücadelesine şahit olan bu kadim şehrin her taşında bir peygamberin hatırası ve göz izi var. Bundandır ki tarihî süreklilik idraki kazandırıyor Kudüs ziyareti, tüm ziyaretçilerine. Kidron vadisindeki Hz. Meryem’in kabrini Hristiyan turistlerle beraber ziyaret ediyoruz. Bir turistin yanındakine “Bunlar Müslüman değil mi? Meryem Anamızın kabrinde ne işleri var?” dediğini işitiyorum. “Ben dünyada ve ahirette insanların Meryem oğlu İsa’ya en yakın olanıyım” (Buhârî, Enbiya, 48) diyen son Peygamber’in ümmetiyim diyorum içimden. Meryem’e çok yakınım. Sion Tepesi’nde ziyaret ettiğimiz Hz. Davud’un kabrinde ise Mezmur’dan içli ilahiler okuyan Yahudilerle beraberiz. Meryem’in kabrinde Yahudiler, Davud’un (a.s.) kabrinde Hristiyanlar bulunmazken Kudüs’ün Müslüman ziyaretçileri her iki mekânı da ziyaret ediyorlar. İslam’ın en son ve evrensel din olmasının anlamını idrak ediyorum bu tanıklıkla. Kudüs hatırlatıyor ki Allah katında din tektir ve Hz. Peygamber’in buyurduğu gibi tüm peygamberler ve elbette ümmetleri kardeşirler. (Buhârî, Fedâil, 48)

Zaman perdesi kalkıyor bu topraklarda. Büyüleyici bir mekânda, zamanın dışında, efsunlu bir anın içindeyim. Tüm zamanları cem ediyor Kudüs, cem makamında. Geçmiş ve bugün iç içe geçiyor. İnsanlık tarihi bir film şeridi gibi geçiyor gözlerimin önünden. Ben Kudüs / gerçeğin en uzun masalı ben / olağanüstülükler şehri / anayurdu mahşerin (Arif Ay) dizeleri geliyor yâdına.

Filistin babalar ve oğulların diyarıdır. İnsanlık ailesinin yurdudur. İbrahim ile oğulları İshak ve İsmail, Yakup ile Yusuf, Hz. Meryem ve onun mucizevi bir yaratılış örneği olan oğlu İsa'nın hikâyesi karışmıştır onun her karış toprağına. Güney Mezopotamya'daki Ur şehrinde başlayan hicreti, Musul ve Urfa'nın ardından adını verdiği el-Halil'de nihayetlenen İbrahim Halilullah'tır en çok da Filistin. 'çok duyarlı, yumuşak huylu' (Tevbe 9/114; Hud 11/75) bir peygamber geçmiştir bu topraklardan, Allah'ın dostu İbrahim (a.s.).

Kudüs Hz. Hacer'in sabrı, tevekkülü ve gayretidir. Hacer'in kuş uçmaz, kervan geçmez, ot yeşermez o vadide Mekke'de iki tepeciğin arasında gerçekleşen sa'yi Kudüs'ten başlar. Mekke, Medine ile Kudüs'ün kaderi birlikte yazılmıştır ve bu kaderi birleştiren Resul-i Ekrem'in kendisidir bizzat, yeryüzünde ziyaret için yoluna düşülecek üç mescidin Mescid-i Harâm, Mescid-i Nebevî ve Mescid-i Aksâ olduğunu beyan eden sözleriyle. (Buhârî, Fadlu's- Salat, 1)

İleride peygamber olacak özel bir evladın kaybıyla gözlerine perde inen Yakub'dur (a.s.) Kudüs. Kardeşleri tarafından kör kuyulara atılan Yusuf'tur. Bugün de bir başına değil mi Filistin'in çocukları Kudüs'te, el-Halil'de, Gazze'de, Ramallah'ta? Sahi biz de terk etmiyor muyuz Yusuf'ları bugün, unutuluşun ve hamasetin kuyularına?

Kudüs Davud'un (a.s.) Zebur okuyan içli sesidir. Hâlâ yankılanıyor sanki o davudi ses, dağlarının, taşlarının, kuşlarının Allah'ı tesbih ettiği bu mukaddes şehrin sokaklarında! "Her sabah ve her akşam Allah'ın yüceliğini dile getirirken dağları ve çevresinde toplanmışken kuşları Dâvûd'a eşlik ettirdik. Hepsi de Allah'a yönelmişlerdi." (Sâd, 38/18-19)

Zalim ve güçlü Câlût'u alından vurarak düşüren, Hz. Davud'un attığı sapan taşıdır Kudüs.

Ağır silahlarla donatılmış İsrail askerlerinin karşısına elinde sapanlarla çıkan Filistin'in cesur çocuklarıdır; gözleri bağlı, elleri kelepçeli ama başı dik ve mağrur yürüyen on beş yaşındaki Fevzi el-Cüneydî'dir.

Kurda, kuşa, karıncaya, rüzgâra, insana ve cine hükmeden kral peygamber Hz. Süleyman'dır Kudüs. Ötelerden haber getiren hüdhüd kuşudur. Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi. (Sâd, 38/35) diye yakaran Süleyman'ın (a.s.) kabul olunmuş duasıdır. (Nesâî, Mesâcid,6; İbn Mâce, İkâmet, 196.)

Kudüs kavminin ihanetine uğrayan şehit peygamberler; Hz. Zekeriyya ve oğlu Yahya'dır. Peygamberlerin kanı, Filistinli babaların ve oğullarının kanına karışıyor bu topraklarda biteviye, tekerrür eden bir şehadet ve şehitler diyarı oluyor Filistin. Ben Kudüs \ Şehr-i kadim \ uzun bir kışa erdim \ Kubbetü's-Sahra ile göğü çınlatır âh'ım \ kanla dolu mahzenlerim (Arif Ay)

Kudüs seçilmiş ve diğer kadınlara üstün kılınmış Hz. Meryem'dir, (Âl-i İmrân, 3/42) Mekke ve Medine ile beraber diğer şehirlere üstün kılınan Kudüs-i Şerîf gibi. O Meryem ki sayıları milyonları bulan bugünün Filistinli mültecileri gibi, kucagında çocuğuyla beraber göç etmek zorunda bırakılmıştı bu mübarek beldeden.

Kudüs Hz. Meryem'in içinde ibadete çekildiği, kendisine cennet meyvelerinin indirildiği mihrabıdır. Hocalarının ve talebelerinin arasında kadınların da bulunduğu nice ilim halkaları kuruldu bu mihrapta. Bu ilim halkalarından birinde bir garip talib-i ilim olarak tahayyül ediyorum kendimi.

Annesinin kucagında dile gelen Hz. İsa'dır Kudüs, (Meryem 19/30-33) üzerine yemin edilen zeytin ve incir ağacıdır. Hz. İsa'nın havarileriyle hasbihâline, yalnızlığına ve İsrailoğulları'nın kendisine ihanetine tanıklık eden ve göklere ulaşan son yolculuğunun ilk durağı olan Zeytin Dağı'dır.

Bir gece Mekke'deki Mescid-i Harâm'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya getirilen Muhammed Mustafa'dır (s.a.s.) Kudüs. Bir sonsuzluk yolculuğunda Kâinatın Efendisi'nin geride bıraktığı ayak izleridir. Yeryüzünün Mescid-i Harâm'dan sonra ikinci mescidi, Mekke ve Medine'den sonra çevresiyle beraber mübarek kılınmış üçüncü harem-i şerifi olan Mescid-i Aksâ'dır, Kubbetü's-Sahra'dır, Resulullah'ın miraca yükselirken üzerine bastığı Muallak Kayası'dır. Yeryüzünün göğe açılan kapısıdır, bir ucu göklerde. Yükseliş ve yücelişin dünyada son durağıdır. Kudüs duvarların kesiştiği yeredir\aşkların, acıların ve gözyaşlarının\kesiştiği yeredir\yüreğin sızladığı yeredir\göğün merdivenidir\yeredir. (Kemal Sayar)

Hiç bitmeyen duamız, dinmeyen hüznümüz, 'en mahcup yanımız', 'kaderin üstündeki kader'imizdir. İslam âleminin en yakıcı meselesidir. Şairden

ilhamla söyleyelim o vakit: Devrilen her taş bizim/yıkılan her ev bizim/bizden yıkılıyor hepsi/biz yıkıyoruz/yıkılan biziz. (Sezai Karakoç)

Bir mahzun ve mahcup ziyaretçisiyim Kudüs'ün artık. Sevinç ile hüzün, vuslat ile hasret, aşinalık ve aşkınlık, burukluk, acizlik ve mahcubiyet duyguları içindeyim. Buraya bir defa gelenin gönlünü ebediyyen kendisine bağlıyor şehir âdeta hasretle, ancak özgürlüğü ile dindirilmek üzere...

Kulu Muhammed'i bir gece Mekke'deki Mescid-i Harâm'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah'a and olsun ki 'bir Filistin vardı ve bir Filistin hep olacak.' (Mahmut Derviş)